

EVALUERINGSRAPPORT

TUR – OG TRENINGSKOMPIS

**Mer fysisk aktivitet i
støttekontaktordningen**

Dag Ofstad

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse

Tur- og treningskompis

*- Sammen skaper vi trygghet,
selvtillit og mestringsfølelse*

TUR – OG TRENINGSKOMPIS

**Evaluering av kompetanseprogrammet Tur – og Treningskompis
i regi av Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og Friluftsliv, Nordland**

Rapportnummer:

02 - 2018

Oppdragsgiver:

Nordland Idrettskrets (NIK) og Forum for
Natur og friluftsliv (FNF), Nordland

Forfatter:

Dag Ofstad

ISBN:

Dato

30.09.2018

Antall sider:

51

Emneord:

Støttekontakt, funksjonsnedsettelse, aktivitet,
deltakelse, mestring, inkludering,
praksislæring, kunnskapsdeling

Sammendrag:

Denne evalueringsrapporten er knyttet til kurs
– og opplæringsprogrammet «Tur – og
treningskompis» som er gjennomført i 19
kommuner i Nordland i perioden 2015 – 2017.
Studien har undersøkt:

*hvorvidt og hvordan Tur-og Treningskompis,
som inkluderer praktisk tilrettelagte
friluftslivsbaserte aktiviteter*

- *kan bidra til økt samarbeid/
samhandling mellom offentlig og
frivillig sektor om oppgaver knyttet til
barn, unge og unge voksne med
nedsatt funksjonsevne*
- *kan bidra til at personer med
funksjonsnedsettelse i større grad*

*får anledning til å være fysisk aktive
og deltakende sammen med andre i
uterommet og i lokaliteter der de
regelmessig kan utfordre seg selv og
sin kapasitet, både fysisk og sosialt.*

- *kan være en metode for å sikre gamle
og nye støttekontakter den kompetanse
de trenger for å kunne bidra til å gjøre
hverdagen for barn, unge og unge
voksne med funksjonsnedsettelse til en
aktiv, positiv, trygg og meningsfull
hverdag sammen med andre*
- *kan bidra til å styrke kvaliteten i
organiseringen av den lovpålagte
støttekontaktvirksomheten i
kommunene, til beste for brukerne.*

Tur og treningskompiskurs er arrangert i
kommunene Moskenes, Flakstad, Vest-Vågøy,
Vågan, Sortland, Hadsel, Lødingen, Narvik,
Fauske, Sørfold, Saltdal, Vefsn, Hattfjelldal,
Grane, Hemnes, Alstadhaug, Meløy, Rødøy og
Gildeskål kommuner. Rapporten omhandler
deltakernes, kommunenes og lag – og
foreningers utbytte av kurset.

**Utgiver: Nasjonal kompetansetjeneste for
barn og unge med funksjonsnedsettelse.**

Valnesfjord Helseportssenter
Østerkløftveien 249, 8215 Valnesfjord
E-post: post@vhss.no
Internett: www.aktivung.no

Rapportserie nr. 2/2018

Forord

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse (NKBUF)¹ skal bygge opp og spre kompetanse om ulike virkemidler, herunder tilpasset fysisk aktivitet, for å fremme aktivitet og deltakelse på alle arenaer for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Vi skal videre bidra til at forskning som er relevant for vår målgruppe blir initiert, gjennomført, dokumentert og delt med fagfolk som til daglig har ansvar for å gi barn og unge med funksjonsnedsettelse en aktiv, deltakende og medskapende hverdag sammen med andre.

Utviklingsprosjektet Tur – og Treningskompis (TTK) har hatt som målsetting, gjennom en 16 timers teori- og praksisbasert kursrekke, å bidra til å bygge kunnskap for støttekontakter og skape et mer helhetlig forankret tilbud for støttekontaktvirksomheten, hvor både offentlig og frivillig sektor kan være sentrale aktører. I prosjektet har offentlig og frivillig sektor i kommuner, blitt søkt knyttet sammen på en felles arena for å tilføre både støttekontaktene og dets brukere, faste forutsigbare rammer med tydelige betingelser, jevnlig faglig veiledning, tilførsel av kompetanse og et organisert faglig miljø. Initiativtakerne til prosjektet, Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og friluftsliv, Nordland, ønsket med prosjektet å by seg frem som fullverdige partnere i et samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor, hvor de sammen med ulike brukere, deres foresatte og nære omgivelser, kunne utgjøre en betydelig forskjell i et *transfaglig*² samarbeid, til beste for en fremtidig utvikling av støttekontakttjenesten i norske kommuner. Prosjektet fikk økonomisk tilskudd over 3 år gjennom Gjensidigestiftelsen (2015 – 2017)

Prosjektet er gjennomført og evaluert og i denne rapporten presenteres dets resultater, samt forslag til hvordan dette tilbudet kan implementeres i kommunene – og bli et mer varig supplement for støttekontaktvirksomheten i kommunene.

NK har valgt å evaluere dette prosjektet på oppdrag fra prosjekteierne, for å se hvilke mulighetsperspektiver som åpnes for fremtidig organisering av støttekontaktvirksomheten generelt i kommunene og spesielt i frivillig sektor. Dette har vi gjort gjennom å studere erfaringsprosesser og ved å analysere og beskrive tiltak, og prosesser som hadde som mål å skape ny *innsikt i, kunnskap om og forståelse for* støttekontaktvirksomheten. Gjennom å følge og beskrive disse prosessene, fikk vi muligheter til å hente inn ny kunnskap, noen bekreftelser på ting vi visste fra før, studere styrker og forbedringsområder, men ikke minst reflektere over hvilke muligheter erfaringene fra utviklingsprosessen kan gi for videreutvikling av støttekontaktvirksomheten.

Kompetansetjenesten takker Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og friluftsliv Nordland for oppdraget. En spesiell takk til *Stine Wike*, FNF Nordland, som var prosjektleder for utvikling av konseptet og prosjektet Tur – og Treningskompis fra starten av. Hun har vært en sentral aktør for gjennomføringen av deler av prosjektet. Hun har gitt oss uvurderlig bistand i evalueringsprosessen! Videre takk til nåværende prosjektleder for prosjektet, *Maria Fouad*, FNF Nordland, *Kristin Setsaa*, Leder for Nordland Idrettskrets og leder for FNF Nordland *Gisle Sæterhaug* for faglige innspill. De forannevnte aktørene har alle vært sentrale informanter i dette prosjektet, sammen med medarbeidere i kommuner i Nordland, frivillige organisasjoner – samt de mange tur – og treningskompisene som har gjennomført programmet i perioden 2015 – 2017. En stor takk også til *Stine Irgens* ved Nasjonal

¹ NKBUF - Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse, etablert i 2012 som en av ca. 50 kompetansetjenester innenfor spesialisthelsetjenesten, situert ved Valnesfjord Helse- og idrettsenter

² Transfaglig – knyttes til kunnskapsutvikling basert på tverrfaglighet i samarbeid med samfunnsmessig brukerinvolvering (Nenseth m.fl. 2010)

kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse, som har hatt et spesielt ansvar for tilrettelegging, spredning, innsamling og systematisering av den nettbaserte spørreundersøkelsen.

Valnesfjord Helse- og idrettsenter oktober 2018

Dag Sverre Ofstad

Leder Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse

Tur – og Treningskompis Støttekontakt & trygghetsskaper

Figur 1

«Formålet med støttekontaktordningen er å gi mennesker som av ulike grunner trenger assistanse, mulighet for deltakelse i fritidsaktiviteter sammen med andre. De som har støttekontakt kan trenge hjelp ” på grunn av funksjonshemming, alder eller sosiale problemer” (Lov om sosiale tjenester § 4.2.c).

Vi kan dele støttekontakttjenesten inn i tre hovedtyper:

- **Individuell støttekontakt**
En person som trenger hjelp, blir knyttet sammen med et annet menneske. Interesser og muligheter blir kartlagt, og det blir laget en avtale om hva de to skal gjøre sammen.
- **Deltakelse i aktivitetsgruppe**
organisere grupper for mennesker som har et ønske om å være i aktivitet og fellesskap med andre. Avtalen mellom en støttekontakt og deltaker kan inneholde et mål om å delta i kulturlivet, enten i aktiviteter der alle kan melde seg inn, eller i spesielt tilrettelagte aktiviteter. Den som søker om støttekontakt har det avgjørende ordet. Hjelpen skal tilpasses individuelt ut fra hans eller hennes ønsker, drømmer og behov. Utgangspunktet er at gruppen deler interesser og ønsker å være i aktivitet sammen.
- **Et individuelt tilbud i samarbeid med en frivillig organisasjon**
personen som søker støttekontakt er interessert i spesielle aktiviteter, kan det være aktuelt å legge til rette for at deltakeren blir knyttet til en frivillig organisasjon. Dette kan skje på ulike måter, ved at støttekontakten fungerer som en brobygger mellom deltaker og organisasjonen.

De viktigste suksessfaktorene for at støttekontakten, kan bidra til økt livskvalitet for og sammen med brukeren, er at de

- Har Interesse og motivasjon!
- Har kunnskap og relasjonell kompetanse!
- Er nysgjerrige, kreative – har det gøy!
- Arbeider og skaper sammen!

INNHold

Forord.....	3
Sammendrag.....	7
Summary.....	9
1. Innledning.....	13
1.1.Introduksjon.....	13
1.2.Evalueringens hovedspørsmål – og rapportens innhold.....	14
2. Bakgrunn.....	14
2.1.Nasjonale føringer og anbefalinger.....	15
2.2.Definisjoner og begrepsforklaringer.....	15
2.2.1. Støttekontakter – ulike kompetansefaktorer.....	16
2.2.2. Betydningen av støttekontaktvirksomhet for styring av aktivitet, deltakelse, mestring og inkludering.....	16
2.2.3. Tidligere forsøksprosjekter og erfaringer.....	17
3. Kunnskapsoppsummering.....	18
3.1.Bistandsperspektiv.....	18
3.2.Samhandlingsperspektiv.....	19
3.3.Aktivitet – og deltakelsesperspektivet.....	21
4. Presentasjon av Tur – og Treningskompis Nordland målgruppe.....	22
4.1.Tur og treningskompisprosjektets mål, strategier og organisering	22
4.2.Tur – og treningskompis – i kontekst.....	24
5. Evalueringsdesign, metode og gjennomføring av studien.....	25
5.1.Evalueringsansvarlig instans.....	25
5.2.Evalueringsdesign.....	26
5.3.Valg av metoder.....	27
5.4. Deltakerutvalg.....	28
6. Datainnsamling.....	28
6.1.Datainnsamlingsprosessen.....	29
6.2.Tur – og treningskompiser.....	29
6.3.Kontaktpersonene i kommunene.....	30
6.4.Nøkkelpersoner i idrettslag/friluftslivsorganisasjoner.....	30
6.5.Prosjektledere og prosjekteiere.....	31
6.6.Personer som mottok tur – og treningskompisassistanse.....	31

6.7. Etske momenter av betydning for evalueringsarbeidet.....	31
7. Resultater.....	32
7.1.TTK sett fra Tur og treningskompisenes perspektiv.....	32
7.2.TTK sett fra kommunens perspektiv.....	34
7.3.TTK sett fra frivillig sektors perspektiv.....	35
7.4.TTK sett fra prosjektlederens og prosjekteieres perspektiv.....	36
7.5.Utfordringer og barrierer.....	37
7.6.Metodekritiske merknader.....	38
8. Tur – og treningskompis (støttekontaktvirksomhetens) mulighetsrom.....	39
8.1.Kompisbegrepet som erstatning for støttekontaktbegrepet.....	40
8.2.Pedagogiske og kunnskapsrelaterte aspekter.....	41
8.3.Organisatoriske aspekter.....	43
8.4.Sosiale, individuelle og brukerrelaterte faktorer.....	46
9. Konklusjoner, anbefalinger – og avsluttende kommentarer.....	47

Samhandling mellom offentlig og frivillig sektor = vinn-vinn for lokalsamfunnet!

Sammendrag

Rapporten sammenfatter og diskuterer funn fra en kartleggings- og evalueringsundersøkelse av konseptet og prosjektet «Tur – og treningskompis» (TTK); et kompetansehevingskonsept innenfor rammen av den etablerte støttekontaktordningen. TTK er et opplæringsstilbud i regi av Nordland Idrettskrets, Forum for Natur – og friluftsliv Nordland – og prosjektet ble gjennomført i perioden 2015 - 2017.

Hovedmålet for TTK har vært å:

*Å gi personer med et bistandsbehov
anledning til å oppleve en mer aktiv og meningsfull hverdag,
gjennom fokus på den enkeltes muligheter, ønsker, drømmer og behov.*

For å kunne oppnå dette, var det prosjektets ambisjon å skape grunnlag for at det skulle finnes Tur – og treningskompiser i hver av deltakerkommunene, som har kompetanse til å bruke fysisk aktivitet og friluftsliv som en del av den kommunale støttekontaktvirksomheten. Dernest var det en premiss om at mennesker med funksjonsnedsettelse skal gis mulighet til å prøve ut ulike aktivitetsformer, både individuelt og sammen med andre. En mer langsiktig premiss som ikke er blitt målt i denne evalueringen er at alle 44 Nordlandskommuner skal bli kjent med TTK - ordningen. Det skal dog sies at det allerede på skrivende tidspunkt er 19 kommuner som har, eller er i gang med å gjennomføre kompetansespredningsdelen av TTK - konseptet.

Prosjekteierne har gjennom prosjektet primært ønsket å legge til rette for at alle mennesker med en funksjonsnedsettelse skal kunne oppleve trygghet ved å være i en samspillssituasjon med en TT- kompis, og kjenne på gleden ved å være i fysisk aktivitet og få gode mestringsopplevelser gjennom tilpasset fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. De ønsket videre gjennom dette tiltaket å gå foran som et godt eksempel for hvordan de kan samarbeide på tvers av frivillig sektor, og mellom frivillig og offentlig – og da fortrinnsvis kommunal sektor. Et noe mer langsiktig mål med prosjektet har vært å styrke samhandlingen mellom offentlig og frivillig sektor gjennom å bidra til at de sammen kan være tilretteleggere for – og drivere av tiltak for den enkelte med nedsatt funksjonsevne. Prosjekteierne har sekundært ønsket rekruttere barn og unge med funksjonsnedsettelse til idretts – og friluftslivsorganisasjonene, for å kunne bidra til at disse får tilbud om økt fysisk aktivitet på fritiden på jevnlig basis. De har samtidig ønsket å øke kompetansen til støttekontakter og avlastere i kommunene i dette særskilt utviklede støttekontaktkonseptet tilpasset idrett – og friluftsliv, slik at disse kan ta kunnskapen som er tilgjengelig i idretten og i friluftslivsorganisasjonene i bruk som virkemiddel i sitt arbeid.

Evalueringsarbeidet har pågått i perioden oktober 2016 til november 2017. Målet med *studien* har vært å tydeliggjøre hvordan deltakerne i kurset «Tur og treningskompis - mer fysisk aktivitet i støttekontaktordningen», har opplevd kursets innhold, struktur, prosess og effekt. Videre var målet å kartlegge de enkelte brukeres respons på det tilbudet de fikk. Til sist skulle de enkelte kommunene, idrettslagene og friluftslivsorganisasjonene som deltok, gi sine

vurderinger av tiltaket, hvilken effekt det har gitt og, til sist, om dette vil være noe de ovennevnte instansene ønsket å satse videre på.

I denne perioden var det 19 kommuner med tilsammen 143 deltakere som gjennomførte kurset som omfattet 16 timer med praktiske og teoretiske økter. TTK – deltakerne er personer med særlig interesse for fysisk aktivitet og friluftsliv, samt også eksisterende støttekontakter som ønsker å legge til rette for fysisk aktivitet for personer med funksjonsnedsettelse. Av disse var det i overkant av 35% (42) som svarte på spørreundersøkelsen som ble sendt ut i etterkant av kursene. Deltakerne som var med i undersøkelsen mente at TTK -kurset var et meget godt kurs, med høy kvalitet – og at konseptet TTK var et flott konsept. Av disse igjen var det bare 11 personer som etter å ha gjennomført kurset hadde fått oppdrag som TTK, mens de resterende 31 personene som hadde gjennomført kurset, ikke hadde fått oppgaver som TTK på det tidspunktet evalueringen pågikk.

I underkant av halvparten av de 19 kommunene (37%) som deltok, besvarte undersøkelsen, og disse beskriver store variasjoner både i antallet oppdrag TTK ble tilbudt etter gjennomføring av kurs, hvordan konseptet var blitt forankret i kommunene og hvordan TTK har inngått som et kvalitativt tiltak i den kommunale tilbudsfloraen. De fleste kommunene er imidlertid positive i sitt syn på å bygge videre på TTK – konseptet som kompetansegrunnlag for fremtidens støttekontakter i kommunene.

Av de 30 lag – og foreninger som deltok med sine medlemmer var det bare 10% som svarte på undersøkelsen. Deres tilbakemeldinger avslører at det er ikke er noen avklart gjensidig samarbeidsrelasjon mellom offentlige tjenester på dette området og de frivillige organisasjonene. Den delen av undersøkelsen som omfattet kartlegging av de enkelte brukernes respons på TTK tilbudet, hvordan de opplevde at tilbudet var tilpasset dem, hvilket utbytte den enkelte bruker hadde av tilbudet og om brukerne hadde fått prøve nye aktiviteter utover de tradisjonelle støttekontaktaktivitetene; lot seg dessverre ikke gjennomføre. Det viste seg ikke mulig å få organisert personlige intervjuer med brukerne av TTK tilbudet innenfor undersøkelsens rammer. Denne delen av undersøkelsen bør i fremtiden kunne bli gjenstand for en helt egen undersøkelse bla. basert på kvalitative intervjuer med brukere og deres foresatte.

Selve konseptet Tur – og Treningskompis, dets struktur, innhold og effekt får gode tilbakemeldinger av såvel kursdeltakerne, kommuner og idretts – og friluftslivsorganisasjoner. Den største barrieren mot optimal utnyttelse av den kompetansen kurset gir, ligger ikke uventet i det kommunale systemet. Det synes ikke som om støttekontaktvirksomheten i de fleste kommunene som deltok i denne undersøkelsen, er forankret i noen strategisk plan, på tross av at tiltaket er lovpålagt. I de fleste kommunene mangler det én ansvarshavende person for støttekontaktvirksomheten som opererer med et tydelig mandat. Ansvar for denne delen av kommunal virksomhet er ofte fordelt på flere aktører i ulike sektorer i kommunen. Disse stillingene har gjerne et bredt og fragmentert ansvar, slik at ansvar for støttekontaktvirksomheten bare er en liten del av deres totalansvar. Dette bidrar til uoversiktighet og vanskeliggjør samarbeids – og samhandlingsprosesser med eksterne aktører, slik som idretts – og friluftslivsorganisasjonene. Kommunene melder også tilbake at de har ikke tilstrekkelige økonomiske midler til å kunne gi støttekontaktvirksomheten den prioritet den skulle hatt. Dette bidrar også til mangel på

ordnede former for støttekontaktene, både når det gjelder godtgjørelse og tilførsel av relevant kunnskap – og kompetanse. Kommunene i denne undersøkelsen har ikke etablert noe arbeidsgiveransvar for støttekontakter, slik at lønns – og arbeidsforhold ikke er satt i system. Det kan synes som om at fremtidige suksessfaktorer for Tur – og treningskompis vil ligge i hvorvidt kommunene evner å forankre ansvaret for støttekontaktvirksomheten, fortrinnsvis gjennom 1 stilling knyttet til *koordinerende enhet* (KE), slik at eksterne aktører får én instans i kommunen å forholde seg til. Derneft kan kommuner innenfor rammen av det lovpålagte tiltaket *støttekontakt*, utvikle ulike typer organisert bistandstilbud som *tur – og treningskompis* (TTK, med vekt på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv) og evt. *kultur- og fritidskompis* (KTK, med vekt på kulturelle og frivillige aktivitetsformer). Vi anbefaler også, som en følge av dette, å bytte ut støttekontaktbegrepet med kompisbegrepet, som er et mer positivt verdiladet begrep. Kommunene vil gjennom dette kunne implementere bredt anlagte opplæringsmodeller som tilfører spesielt interesserte ildsjeler kompetanse i fysisk, sosial og kulturell fritidsaktivitet, spesielt tilpasset barn, unge og unge voksne særskilte behov for bistand, inkludert de med nedsatt funksjonsevne. Dette kan trolig stimulere til en mer regelmessig rekruttering av tur – og treningskompiser og kultur- og fritidskompiser, bygge dem inn i nettverk, ta dem aktivt i bruk og følge dem opp med dialog, veiledning, kompetansetilbud og tydelige arbeidsbetingelser. De som gjennomfører kurs bygd på kunnskapsbasert praksis, gjennom Idrett, Friluftslivs- og andre kulturorganisasjoner, bør kunne tilbys gode samarbeidsavtaler eller et kontraktsbasert arbeidstakerforhold i kommunen som gir dem sertifisering som støttekontakter, med gode regulerte og forutsigbare lønnsbetingelser. Dette vil kunne motivere frivillig sektor til å samhandle med kommunen om og ta i bruk de praktiske erfaringene de har til å både organisere, styre og gjennomføre de kompetansetilbud som er nødvendige for fremtidige tur – og treningskompiser, for blant annet barn og unge med funksjonsnedsettelse. De frivillige organisasjonene som tilbyr denne typen kunnskapsbaserte praksiskurs, bør videre kunne få kontraktsavtaler med kommunene om å ivareta kursansvaret over tid, som omfatter både kurspakker, suppleringskurs, samt evaluering for å måle kursenes kortsiktige og langsiktige resultat.

Summary

The report summarizes and discusses findings from a survey and evaluation study of the concept and the project "Tour and Training Buddy" (TTB); a competence enhancement concept within the framework of the established Support Contact scheme. TTB is a training offer led by Nordland Sports Circuit and Forum for Nature and Outdoors Nordland - and the project was completed in the period 2015-2017. The main goal of TTB has been to:

To provide people with a need for assistance opportunities to experience a more active and meaningful everyday life, through focus on the individual's possibilities, wishes, dreams and needs.

In order to achieve this, the project's ambition was to provide grounds for the existence of Tour and Training Buddies in each of the participating municipalities, who have the skills to use physical activity and outdoor activities as part of the municipal Support Contact Person activities. Secondly, it was a premise that people with disabilities should be given the opportunity to test out different types of activity, both individually and with others. A more

long-term premise that has not been measured in this evaluation was that all 44 municipalities in Nordland should be familiar with the TTB scheme. However, it should be said, that at the time of writing, there are 19 municipalities that have, or are in the process of implementing, the skills spreading part of the TTB concept.

Throughout the project, the project owners have primarily wanted to make sure that all persons with a disability should be able to feel safe by being in an interaction with a TTB and feel the joy of being physical active and through that get good mastering experiences through adapted physical activity, sports and outdoor life. They further wish this initiative to go ahead as a good example of how they can cooperate across the voluntary sector, and between the voluntary and municipal sector. A somewhat more long-term goal of the project has been to strengthen interaction between the public and voluntary sectors by helping them together to be facilitators - and activity drivers for the disabled people. The project owners have secondarily recruited children and young people with disabilities to sports and outdoor life organizations, in order to help them provide increased physical activity on a free time on a regular basis. At the same time, they have wanted to increase the expertise of Support Buddies and assistants in the municipalities in this specially developed support concept adapted to sports and outdoor life, so that they can take the knowledge available in sports and in outdoor recreation organizations as a tool in their work.

The evaluation work has been ongoing between October 2016 and November 2017. The aim of the evaluation study has been to clarify how the participants in the course "Tour and Training Buddy - Physical Activity in the Support Contact Person Scheme" have experienced the content, structure, process and effect of the course. Furthermore, the goal was to survey the individual users' response to the offer they received. Finally, the individual municipalities, sports teams and outdoor life organizations that participated were supposed to give their assessments of the measure, the effect it has given and, finally, whether this would be something the above-mentioned agencies wanted to emphasize in the future.

During this period there were 19 municipalities with a total of 143 participants who completed the course, which included 16 hours of practical and theoretical sessions. The TTB participants are persons with special interest in physical activity and outdoor life activities, as well as existing Support Contact Person who wished to facilitate physical activity for people with disabilities. Of these, more than 35% (42) responded to the questionnaire that was sent out after the courses. The participants who joined the survey rated the TTB course as very good course, with high quality – in short, the TTB concept was great. However, there were only 11 people who, after completing the course, had been assigned assignments as TTB, while the remaining 31 people who had completed the course had not been assigned tasks like TTB at the time the evaluation went on.

Almost half of the 19 municipalities (37%) who participated responded to the survey, and these describe large variations both in the number of assignments TTB was offered after completion of the course, how the concept was anchored in the municipalities and how TTB has entered into qualitative measures in the municipal offer flora. However, most municipalities are positive in their view of building on the TTB concept as a basis for the future Support Buddies in the municipalities.

Of the 30 teams and associations that participated with their members, only 10% responded to the survey. Their feedback reveals that there is no clear mutual cooperation relationship between public services in this area and the NGOs. The part of the survey that included mapping of individual users' response to the TTB offer, how they perceived that the offer was adapted to them, what bonus the individual user had from the offer and whether the users had been given new activities beyond the traditional Support Contact Person activities; unfortunately did not succeed. It was not possible to get organized personal interviews with the users of the TTB offer within the scope of the survey. This part of the survey should however in the future be subject to an entirely independent survey based on qualitative interviews with users and their guardians.

The concept of Tour and Training Buddies, its structure, content and effect, gives good feedback from both participants, municipalities and sports - and outdoor life organizations. The biggest barrier to optimal utilization of the skills the course provides is not unexpected in the municipal system. It does not seem that the Support Contact Person activities in most of the municipalities that participated in this survey, are rooted in any strategic plan, despite the fact that the concept is required by law. In most municipalities they do not have *one* responsible person for the Support Contact Person activities that operates with a clear mandate. Responsibility for this part of municipal activities is often divided between several actors in different sectors in the municipality. These positions often have a broad and fragmented responsibility, so responsibility for Support Contact Person activities is only a small part of their total responsibility. This contributes to a complexity and complicates cooperation and interaction with external actors, such as sports and outdoor life organizations.

The municipalities also report that they do not have sufficient financial resources to give the Support Contact Person scheme the priority it should have. This also contributes to the lack of organized forms of Support Contact Persons, both in terms of remuneration and the provision of relevant knowledge and expertise. The municipalities in this survey have not established any employer responsibility for Support Contact Person, so that pay and working conditions are not set in system.

It may seem that future success factors for TTB's will depend on whether the municipalities are able to establish responsibility for Support Contact Person activities, preferably through one position associated with the Coordinating unit (CU), so that external actors have just one instance in the municipality to relate to. Secondly, municipalities should within the framework of *Support Contact Person Concept*, develop various kinds of organized aid, like TTB (where they emphasise adapted physical activity, sports and/or outdoor activities) and *Culture & Leisure time Buddy (CLB)* (emphasizing cultural and voluntary activities as theater, acting, humanitarian work etc). We also recommend, as a consequence of this, to **exchange** the *Support Contact Concept* with the *Buddy Concept*, which is a more value based concept. Based on that the Municipalities could implement a broad educational model which supply enthusiasts with special competence in physical, social and cultural activities, especially adapted to children, young people and young adults, special needs of assistance including those with disabilities.

With that, the municipalities will be able to implement a broad method of physical and social activity, especially adapted to children, young people and young adults with disabilities. This can probably stimulate a more regular recruitment of Support Contact Persons, build them into networks, actively engage them and follow them up with dialogue, guidance, knowledge, expertise and clear working conditions. Those who complete courses, built on knowledge-based practice, in Sport and Outdoor Organizations, should be offered good cooperation agreements or a contractual employee relationship in the municipality, that gives them certification as Support Contact Persons, with regulated payroll conditions. This will motivate the voluntary sector to interact with the municipality and apply the practical experience they have in organizing, managing and implementing the skills needed for them being future Support Contact Person's for children and young people with disabilities. The voluntary organizations, offering knowledge-based practice courses, should also be granted contractual agreements with the municipalities to be responsible for these courses over time, which includes both course packages, supplementary courses, and evaluation to measure the short-term and long-term results of the courses.

1. Innledning

1.1. Introduksjon

Deltakelse er et komplekst og sammensatt fenomen. Gjennom sin ordinære planlegging og utvikling skal kommunene sørge for at nærmiljøer og lokalsamfunn legger til rette for aktivitet og deltakelse for alle – uavhengig av alder og funksjonsnivå (Helse – og omsorgsdepartementet 2016). Funksjonsnedsettelse kan imidlertid redusere deltakelsen i daglige aktiviteter og dermed deltakelsen på viktige samfunnsarenaer. Skal vi motvirke en slik utvikling må vi styrke brukernes funksjon – og mestringsevne, selvstendighet og sosiale deltakelse. Tur – og treningskompistilbudet som denne rapporten omhandler, kan være ett virkemiddel for å styrke den daglige tilretteleggingen og re/habiliteringen som kreves for at barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse skal kunne leve selvstendige liv og delta i, og mestre hverdagen. For å nå dette målet har det vært naturlig for skaperne av Tur – og treningskompistilbudet å bruke «Tilpasset fysisk aktivitet» som omdreiningspunkt, i den hensikt å øke rekrutteringen av denne målgruppen til idretten og gjennom det bidra til å skape et aktivt og selvstendig liv for personer med nedsatt funksjonsevne gjennom deltakelse. En av flere definisjoner av tilpasset fysisk aktivitet er:

Tilretteleggelse av bevegelse, fysisk aktivitet og sport for personer med nedsatt funksjonsevne, dårlig helse eller økende alder, hvor det er lagt spesiell vekt på interesser og evner til disse personene³.

Fysisk aktivitet er tett knyttet til en opplevelse av mestring, tilhørighet, god selvfølelse og velvære. «Tilpasset» innebærer tilrettelegging på flere nivåer, fra holdninger til de som møter barn og unge med en funksjonsnedsettelse, via forutsetningene de selv har, til egenskaper ved arenaene aktiviteten foregår på. Et sentralt element blir således at de som skal gjennomføre tilrettelegging av tilpasset fysisk aktivitet, har den kompetanse og erfaring som forventes for at tilbudene skal ha den kvalitet som kreves.

Det har vært gjennomført flere kampanjer for å høyne kvaliteten på, og bruken av støttekontakter (Bliksvær, 1997, Bergh, 2000, Soldal 2004). De siste årene er det imidlertid skjedd svært lite innenfor feltet. Først når vi har fått oppmerksomhet rundt konteksten *tilpasset fysisk aktivitet* («TFA», eller «APA» - «Adapted physical activity») er det begynt å skje noe gjennom Treningskompis, Finnmark og Støfri, VHSS/Nordland samt TTK, Nordland. I de forannevnte konseptene er samhandlings og samskapingsperspektivet det viktigste. I et bredt perspektiv har individuelt tilpasset fysisk aktivitet en videre betydning, ikke bare i den forstand at det skapes mestringsopplevelser gjennom å kunne bruke kroppen, men også at det kan bidra til å skape og styrke sosial tilhørighet, deltakelse og brukermedvirkning (Nyquist 2012, Sæbu 2011). En rapport fra NOVA (Løvgren 2009) konkluderer også med at deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter kan ha positiv effekt på inkludering, tilhørighet, selvfølelse og selvtillit.

³ <http://www.thenapa2.org/events/oslo.pdf>

Vi vet videre at barn og unge nærmest per definisjon er fysisk aktive i ulike kontekster, ikke nødvendigvis bare de «sportslige». Barn og unges funksjonsevne er relatert til omgivelsene. De skal, med sin deltakelse på flere viktige livsarenaer som hjem, barnehage, skole og fritid, kunne gis muligheter til å realisere likeverdige muligheter og reell deltakelse sammen med andre (Forskrift nr. 1706 av 17. desember 2010 og Solstad m.fl. 2015). Det er i denne brede betydningen kompetansetjenesten fortolker og definerer begrepet «tilpasset fysisk aktivitet». Sett fra kompetansetjenestens perspektiv vil det å kunne delta i aktiviteter i lag og foreninger samlet sett, være like viktig for barn og unge med nedsatt funksjonsevne, som de mer tradisjonelle habiliterings- og rehabiliteringstilbudene vi finner innenfor spesialisthelse-tjenesten.

1.2. Evalueringens hovedspørsmål – og rapportens innhold

Evalueringens hovedspørsmål er å vurdere om TTK har sikret *kompetanseheving* for eksisterende støttekontakter og personer fra lokale idretts og friluftslivsmiljøer og bidratt til *økt aktivitetsnivå og deltakelse* blant brukere av TTK – ordningen? Videre har vi søkt å gi svar på om tiltaket har bidratt til *økt samarbeid/samhandling* mellom kommunenes støttekontaktjeneste og lokale idretts/friluftslivsmiljø – og om dette kan sies å være en metode som kan bidra til å *styrke kvaliteten* i organiseringen av den lovpålagte støttekontaktvirksomheten i kommunene, til beste for brukerne? Basert på dette skal rapporten komme med anbefalinger om hvordan ordningen kan videreutvikles/tilpasses, spres og evt. implementeres i andre kommuner og fylker i Norge.

I rapportens kapittel 1 følger en *introduksjon* til rapporten. Kapittel 2 omfattes av en beskrivelse av prosjektets bakteppe, bla. en oversikt over *nasjonale føringer, definisjoner/avgrensninger av begreper* knyttet til TTK, en mer inngående gjennomgang av støttekontaktbegrepet og til sist en kort historisk referanseoversikt over tidligere forsøk og erfaringer innenfor feltet. I kapittel 3 følger en *kunnskapsoppsummering*. I kapittel 4 gir vi en beskrivelse av *Tur og Treningskompisprosjektet* slik det er skissert i beskrivelsen som prosjektet har vært styrt etter i prosjektperioden. I kapittel 5 redegjøres det for *evalueringsdesign, metode og gjennomføring av forskningsstudien*. Kapittel 6 omfatter en *presentasjon av datamaterialet* basert på kursdeltakernes erfaringer, kommunenes – og idrettsorganisasjonenes erfaringer og ikke minst refleksjoner prosjektledere og prosjekteiere knyttet til prosessen deler med oss. I kapittel 7 gjennomgås undersøkelsens resultater, mens vi i kapittel 8 drøfter konseptets fremtidige mulighetsrom; forutsetningene som må være tilstede for at Tur – og treningskompis som fenomen – og konsept skal kunne implementeres i kommunene. Rapporten avrundes med kapittel 9 som inneholder konklusjoner, anbefalinger og avsluttende kommentarer.

2. Bakgrunn

I dette kapittelet introduseres nasjonale føringer, sentrale definisjoner og begrepsforklaringer, inkludert støttekontaktbegrepet, samt noen av de forsøk som tidligere har vært gjort på feltet.

2.1. Nasjonale føringer og anbefalinger

Kommunene har i henhold til [Helse- og omsorgstjenesteloven](#) ansvar for å bidra til at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne. For å oppfylle ansvaret etter Helse – og omsorgstjenesteloven skal kommunen blant annet tilby helse – og omsorgstjenester som personlig assistanse, herunder praktisk bistand, opplæring og støttekontakt.

Kommunene har i.h.t § 3.2. punkt 6 bokstav b, ansvar for å tilby støttekontakttjenester som er en tjeneste som blant annet skal hjelpe den enkelte med bistandsbehov med råd om dagliglivets gjøremål og tilrettelegging av en meningsfull fritid, samt at det blir satt i verk ulike velferds- og aktivitetstiltak for barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det (jfr. § 3.3.)

Støttekontaktordningen har eksistert i norsk sosiallovgivning i mange år, og er et av de mest brukte tiltakene i sosialtjenesten og barnevernstjenesten (Soldal 2005). Fra 1950-tallet ble støttekontakt som tiltak, brukt i økende grad, først i institusjoner som arbeidet med barn med bl.a. psykiske problemer, etter hvert også i kommunenes sosiale tjenester (Bergh 2000). Støttekontakttjenesten har hele tiden hatt en bein i helse- og sosialsektoren og et i barnevernet (ibid.).

I 1993 ble støttekontakt en lovfestet rettighet i Norge, og tatt inn i Lov om barnevern og sosialtjenesteloven. Vi finner tilsvarende ordninger også i andre land. Det har likevel vist seg å være en tjeneste som er lavt prioritert i norske kommuner, og det har gjentatte ganger, med varierende hell, vært gjennomført satsinger og kampanjer for å høyne nivået på kvaliteten og bruken av tjenesten (Bliksvær 1997, Soldal 2004, Bergh 2000), bl.a. som en del av regjeringens handlingsplaner for personer med nedsatt funksjonsevne.

I dagens lovverk presenteres støttekontakt som en form for personlig assistanse til personer som av ulike grunner har behov for bistand i hverdagen og i henhold til lovens merknader kan støttekontakt organiseres som assistanse til deltakelse i fritidsaktiviteter, bistand til organisert deltakelse i aktivitetsgrupper og/eller individuelt tilbud i samarbeid med frivillige organisasjoner. Støttekontakt kan også gis ut fra et forebyggende perspektiv, der tanken er å redusere eller utsette et mer omfattende hjelpebehov.

2.2. Definisjoner og begrepsforklaringer

Her beskrives noen viktige begreper som bidrar til at vi får plassert konseptet *tur – og treningskompis* inn i en avgrenset kontekst. Mottakeren av støttekontakttjenester er, som det understrekes i loven, barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det. For mange er dette et tjenestetilbud som er avgjørende for å kunne delta i selvvalgte kultur- og fritidsaktiviteter. Kommunene organiserer støttekontakttjenestene noe ulikt. Noen tar i bruk begrepet fritidskontakt; andre bruker treningskontakt og i denne sammenhengen er

Treningskompis, eller *Tur – og treningskompis* et nøkkelbegrep, fordi det her kan være snakk om en støttekontakt med kompetanse knyttet til fysisk aktivitet og friluftsliv. Tilbudet gis individuelt eller i grupper. Utfordringen er å utforme et fritidstilbud basert på det enkelte menneskets ønsker, behov, forutsetninger og kanskje drømmer, slik at de kan få en meningsfull fritid ut fra egne premisser.

2.2.1. Støttekontakt – ulike kompetansefaktorer

En støttekontakt defineres som en

lønnet person som over tid, gjennom mange samvær og ulike fritidsaktiviteter, har som oppgave å bidra til å øke et annet menneskes evne til å utfolde seg, mestre ulike livssituasjoner og øke troen på seg selv. (Soldal 1991:9)

En tradisjonell tilnærming til støttekontaktvirksomhet har vært å hjelpe brukeren med deltakelse i ulike kultur- og fritidsaktiviteter, bidra til en aktiv og meningsfylt tilværelse sammen med andre, for eksempel ved å hjelpe personer med å bli inkludert i frivillige lag og foreninger. Det kreves ingen spesifikk fagbakgrunn for å være støttekontakt, men oppdragsgiverne søker gjerne etter personer som har tid og overskudd, det være seg kvinner, menn, unge og eldre, med eller uten faglig bakgrunn, med ulike interesser og kompetanse og som kan samarbeide og samhandle med andre. I andre sammenhenger kan en frivillig organisasjon (idrett, friluftsliv, kultur etc.) ha ansvar for støttekontaktaktiviteten – og da gjerne i grupper av personer med ulike typer bistandsbehov.

Typen tjeneste er nøye tilpasset den enkelte bistandsmottaker. Oppdraget utgjør som regel et par timer i uken og de fleste kombinerer det med arbeid, studier eller som en pensjonistaktivitet. Støttekontakten vil ha behov for nødvendig opplæring og veiledning fra de profesjonsfaglige aktørene i kommunene som står ansvarlig for ordningen. Kommunene har et lovpålagt krav på seg til å legge til rette for opplæring og veiledning av støttekontakter.

2.2.2. Betydningen av støttekontaktvirksomhet for styrking av aktivitet, og deltakelse, mestring og inkludering

Det er lite forskning på dette feltet og det er relativt lite omtalt i litteratur, bortsett fra i NOU'utredninger og stortingsmeldinger. Det er stort sett relatert til barn at fenomenet støttekontakt nevnes (Romøren 1995). Støttekontaktvirksomhet betraktes gjerne som litt lavstatus aktivitet, med lite strategisk tyngde, liten grad av oppfølging, veiledning og tilfeller av tilfeldig rekruttering. Støttekontakt må imidlertid ses på som et viktig tiltak for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Støttekontakttjenesten anbefales vanligvis organisert innenfor tre ulike kontekster:

- Individuell støttekontakt
- Deltakelse i en aktivitetsgruppe
- Et individuelt tilbud i samarbeid med en frivillig organisasjon

Arbeidet med å legge forholdene til rette for at flere skal gis mulighet til deltakelse på fritidsarenaene, krever økt oppmerksomhet fra ulike aktører i både offentlig og frivillig sektor. Støttekontakttjenesten har utviklet seg til å bli en type assistanse, hvor utfordringen er å kunne utforme et fritidstilbud basert på det enkelte menneskets ønsker, behov, forutsetninger og kanskje drømmer (Midtsundstad 2018). Alle støttekontakter har til felles, at de er brobyggere som skaper kontakt mellom, på den ene siden det offentlige hjelpeapparat, og på den andre siden den som trenger assistanse for å kunne møte andre mennesker og nye miljø i hverdagen (Nordholm 2018).

Hovedutfordringen lokalt i kommunene, ligger i all hovedsak hvorvidt kultur – og fritidssektoren og helse – og omsorgssektoren klarer å samhandle slik at de oppnår en forsterket innsats rundt tiltak som kan bidra til å gi innbyggere økt tilgjengelighet til deltakelse på ønskede arenaer. For noen kan dette handle om fjerning av fysiske barrierer som trapper og dørstokker, mens det for andre med en nedsatt funksjonsevne handler om behov for transport til de ulike aktivitetene, eller en støttekontakt som kan tilrettelegge etter behov underveis i aktiviteten. Dernest handler det om hvorvidt de kommunale etatene klarer å utvikle et tettere samarbeid med aktører i frivillig sektor. Får de dette til vil det definitivt være en betydelig plussfaktor. Norges idrettsforbund, Røde Kors, Kirkens bymisjon, Turistforeningen og 4H kan her nevnes som noen av de mange organisasjonene som på ulike måter arbeider aktivt for at flere skal få mulighet til slik deltakelse (ibid). Sist men ikke minst vil støttekontakttjenester, ut fra et forebyggende perspektiv, kunne bidra til å redusere eller utsette et mere omfattende hjelpebehov. Forskning viser at deltakelse i kultur – og fritidsaktiviteter, gir både aktivitets – og mestingsopplevelser av en slik karakter at personer med funksjonsnedsettelse kommer seg ut av isolasjon, får økt selvfølelse og kjenner en sterkere tilhørighet til omgivelsene. Dette bidrar videre til økt engasjement slik at de ser flere muligheter til å delta aktivt sammen med andre – og dermed oppnår å bli inkludert i aktivetsmiljøer og unngår opplevelse av utenforskap. Samlet sett vil alt dette kunne bidra til sterkere grad av egenkraftmobilisering (empowerment) gode hverdagsopplevelser drevet frem av interessebaserte aktiviteter som sammen vil kunne gi bedre helse – og derigjennom bedre livskvalitet (Tronvoll 1999, Kissow & Klasson 2028).

2.2.3. Tidligere forsøksprosjekter og erfaringer

Av konkrete kurs, som kan fremstå som forbilde for TTK, kan nevnes et 40 timers «Treningskontaktkurs», som først ble etablert i et samarbeid mellom Førde Sentralsykehus og Sogn og Fjordane Idrettskrins («Førdemodellen»). Dette tiltaket hadde som formål å knytte pasienter innenfor rus – og psykiatrifeltet opp mot treningskontakter som kunne gi dem støtte og bistand til følge opp fysisk aktivitet etter avsluttet institusjonsopphold. Treningskontaktene i *Førdemodellen* inngikk i kommunens etablerte støttekontakttjeneste. Dette prosjektet ble vellykket – og inspirerte andre miljøer med andre målgrupper som hadde behov for støttetjenester – som «STØFRI» som ble etablert som prosjekt i Nordland i 2007 av Valnesfjord Helseportssenter (VHSS)⁴. Dette skulle være en kombinasjon av et habiliteringsopphold for barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse, kurs for

⁴ Rapport fra Nordlandsforskning (Bliksvær & Gjertsen 2007) og STØFRI – rapporten (Bergli 2010) – ref. <http://www.fritidforalle.no/evaluering-av-stofri.5796789356507>

støttekontakter og fritidsassistenter, samt en koordinering og utvikling av støttekontakttjenesten i den enkelte hjemkommune. I dette prosjektet som strakk seg over tre år deltok 21 kommuner. 15 kurs ble avholdt og 175 deltakere fullførte kursene. Når prosjektet var over, endte det slik det gjerne ender med gode velprøvde utviklingsprosjekter – tilbudene forsvant sammen med manglende økonomisk oppfølging.

I 2011 etablerte flere kommuner i Finnmark (Sør-Varanger, Hammerfest og Alta) prosjektet *Treningskompis* sammen med Finnmark Idrettskrets⁵, og gjennomførte kurs for gamle og nyrekrutterte støttekontakter. Kurset hadde en varighet på 16 timer og inneholdt tema som treningslære, psykisk helse og fysisk aktivitet, kosthold og ernæring inkludert en lengre fysisk økt hvor deltakerne fikk prøve ulike basisøvelser sammen to og to.

STØFRI (VHSS/Nordland), Treningskompis (ALTA) og nå TTK (Nordland) er tre sider av samme sak. De har og har hatt samme strategiske mål og virkemidler. Er det noe som tilsier at TTK skal lykkes bedre enn de andre kompetanseutviklingsmodellene som har vært virksomme de siste 30 årene? Det er et spørsmål vi vil komme tilbake til senere i rapporten.

3. Kunnskapsoppsummering

Som en del av prosjektet har vi gjort søk for å kunne gjøre en kunnskapsoppsummering av lovgrunnlag - og evt. aktuell forskning gjort i skjæringsfeltet mellom re/habilitering – og aktivitet og deltakelse. Vi har søkt etter kunnskap som omfatter samhandling i det brede tverrsektorielle området i brukernes hjemkommuner mellom helse – og omsorg, oppvekst og kultur – og fritidsfeltet. Vi har valgt å konsentrere oss om tre ulike perspektiver:

- Bistandsperspektivet
- Samhandlingsperspektivet
- Aktivitet – og deltakelsesperspektivet

3.1. Bistandsperspektivet.

Bistandsperspektivet kan omhandle re/habilitering, individuell bistand, bistand til grupper. Rehabilitering og rehabilitering skal ta utgangspunkt i den enkelte pasient og brukers livssituasjon og mål. Habilitering og rehabilitering er målrettede samarbeidsprosesser på ulike arenaer mellom pasient, bruker, pårørende og tjenesteytere. Prosessene kjennetegnes ved koordinerte, sammenhengende og kunnskapsbaserte tiltak. Formålet er at den enkelte pasient og bruker, som har eller står i fare for å få begrensninger i sin fysiske, psykiske, kognitive eller sosiale funksjonsevne, skal gis mulighet til å oppnå best mulig funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltagelse i utdanning og arbeidsliv, sosialt og i samfunnet.

⁵ https://mail.vhss.no/OWA/redirect.aspx?C=QJc8OUlwI_rH8OBCSeo19-PyDgz8nxKl444fuEfyTqj65T1rF2DWCA..&URL=https%3a%2f%2fwww.idrettsforbundet.no%2fidrettskretser%2ffinnmark-idrettskrets%2ffolkehelse%2ftreningskompis%2f

Målgruppen for re/habilitering relateres til personer med nedsatt funksjonsevne som skyldes medfødte eller tidlig ervervede funksjonsnedsettelse. Kjennetegn ved målgruppen er at de ikke følger et forventet utviklingsforløp.

Handlingsplan for habilitering av barn og unge som kom i 2009, peker på betydningen av tidlige habiliteringstiltak, viktigheten av god habiliteringsbistand til barn og ungdom med funksjonsnedsettelse i deres overgang til voksenlivet og et familieperspektiv i tjenesteytingen. God habilitering av barn og unge forutsetter et nært samarbeid mellom helse- og omsorgssektoren i første - og andrelinjetjenesten (kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten) og en rekke andre sektorer. Alle må sikres samme muligheter til å delta i aktiviteter i samfunnet, ut fra egne forutsetninger – og målet er full likestilling for alle med nedsatt funksjonsevne.

Støttekontakt er et av de vanligste habiliteringstiltak som tas i bruk (2012). Barn og unge med funksjonsnedsettelse som har behov for støttekontakt kan søke kommunen som har et lovpålagt ansvar for å tilby dette tiltaket når behovet er blitt vurdert av kommunale tjenesteytere.

3.2. Samhandlingsperspektivet.

Samhandlingsperspektivet kan omfatte omgivelsenes holdning, politikk, strategi, tverrfaglig orientering, kunnskap og kompetanse. Manglende samhandling er av de viktigste årsakene til at personer med funksjonsnedsettelse lett blir *tapere* i helse-Norge (St.meld. 47 2008/2009). I kommunenes ansvar inngår blant annet å planlegge habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet og ha en generell oversikt over behov for habilitering og rehabilitering i kommunen. Fra 2001 har både kommunene og spesialisthelsetjenesten vært pålagt å opprette en *koordinerende enhet* gjennom en egen forskrift for tjenester. Koordinerende enhet skal inngå i kommunens helse- og omsorgstjenestetilbud og skal integreres i et samlet *tverrfaglig re-/habiliteringstilbud* (Forskrift om habilitering og rehabilitering, §5, Helsedir. 2011).

Koordinerende enhet skal i tråd med forskriften (§6):

Bidra til å sikre helhetlig tilbud til pasienter og brukere med behov for sosial, psykososial eller medisinsk habilitering og rehabilitering. Koordinerende enhet skal ha overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator.

Dette er et omfattende ansvarsområde, men det eksisterer lite forskning som setter fokus på hvordan og hvorvidt dette koordineringsansvaret fungerer. Vi ser at nasjonale utredninger og planer som legger føringer for habiliterings- og rehabiliteringstilbud til barn og unge i stor grad er *avgrenset til å gjelde tilbud/tjenester innenfor helse- og omsorgssektoren*. For å kunne realisere likeverdige muligheter og reell deltakelse for barn og unge med funksjonsnedsettelse trenger vi å ha fokus *utover* det helse- og omsorgssektoren gir, som inkluderer *tverrsektoriell samhandling* om tilbud/tjenester i kultur, - fritid, skole - og oppvekstsektoren. Vi trenger i større grad å vektlegge betydningen av *individets funksjonsevne og mulighetsperspektiv!* Dette vil naturlig lede til mindre fokus på selve

diagnosen eller sykdommen og det denne medfører av redusert funksjonsevne. (Solstad, Strømsvik, Bliksvær 2015). Forskning viser at barn – og unges funksjonsevne har større betydning for deltakelse enn selve diagnosen (Anaby et al, 2014)

For å undersøke dette gjennomførte kompetansetjenesten en egen studie sammen med Nordlandsforskning (2015) som hadde som formål å *kartlegge kompetanse og tilbud i habiliteringsarbeidet rundt barn og unge med funksjonsnedsettelse*. Vi ønsket å holde spesielt fokus på hvordan den helhetlige tenkningen i utforming av habiliteringstilbud – og prosessen rundt, ivaretas. Vi ville videre studere hvordan det i kommunene legges til rette for at barn og unge med funksjonsnedsettelse kan være i fysisk aktivitet. 34 kommuner av ulike størrelse og 13 helseforetak i samtlige fire helseregioner deltok i studien. I kommunene kunne vi bla. identifisere følgende erfaringer:

- *Samhandling mellom tjenester og tverrfaglig samarbeid står sentralt i habiliteringsarbeidet i kommunene.* Her er det imidlertid behov for en større grad av helhetstenkning, fordi det er svært varierende i hvilken grad kommunene klarer å omsette denne holdningen i praktisk handling.
- Utover Helse – og omsorgssektoren i kommunene, er det en påtakelig mangel på *kunnskap når det gjelder hva habilitering dreier seg om*, slik det er definert i forskriften (inkludert jobben som individuell koordinator og IP).
- Ungdom med behov for langvarige og koordinerte helsetjenester hadde svært *varierende erfaring med hvor godt habiliteringstjenestene fungerer* i ulike kommuner når det gjelder samhandling og samordning av ulike tiltak og å sørge for kontinuitet i tjenestene.
- *Helsesentrert organisering* – bidrar til at det er utfordrende å få andre enn ansatte utover helse- og sosialtjenester til å påta seg ansvaret for koordinatorjobben (bla. vanskelig å få lærerne til å ivareta koordinatorrollen)
- *Mangelfull faglig kunnskap også om aktivitets – og deltakelsesperspektivet.* Det eksisterer et gap mellom forventninger og muligheter.
- Det eksisterer begrenset med kunnskap om aktivitet og deltakelse som et mer overordnet *perspektiv* for å øke barn og unges deltakelse gjennom habiliteringsarbeid. I den grad et slikt perspektiv eller forståelse eksisterer, er det avgrenset til og avhengig av enkeltpersoner og deres kunnskap og interesser (ibid).

Det betyr at mange kommuner ikke i tilstrekkelig grad makter å følge opp de tjenester som ligger i Samhandlings-reformens mål, om å gi brukerne rett behandling, på rett sted og til rett tid.

3.3. Aktivitet – og deltakelsesperspektivet

Aktivitets – og deltakelsesperspektivet kan handle om medborgerholdning, solidaritet, inkludering, likeverd, empati, bistand, vennskap, støtte og frivillighet. Med andre ord om relasjonelle forhold mellom samfunnsborgere.

Statens kunnskapssenter for helsetjenesten (Kunnskapssenteret 2011) har gjort en kvantitativ studie som konkluderer med at det finnes for lite forskning til å besvare spørsmålet om deltakelse i fysiske aktiviteter, øker deltakelsen på andre sosiale arenaer. Denne studien peker på at kunnskapen om sammenhengene mellom fysisk aktivitet blant barn og unge med

funksjonsnedsettelse og barnas aktivitet og deltakelse, er mangelfull. Det har vært etterlyst nye oppsummeringer av eksisterende kunnskap, men det er så vidt vi kjenner til ikke utført noen ny kunnskapsoppsummering som omfattes av kvalitative studier (Solstad m.fl. 2015, s 14).

Kompetansetjenesten har selv gjort en systematisert og sammenfattende kunnskapsoversikt knyttet til eksisterende nasjonal og internasjonal kunnskap innen feltet *deltakelse i familie/fritid og skole/barnehage til barn og unge med nedsatt funksjonsevne, med særlig fokus på fysisk aktivitet*. I denne kunnskapsoversikten finner vi følgende særtrekk knyttet til aktivitet og deltakelse i nevnte målgruppe:

- Man har ennå ikke funnet velegnede *begreper og måleenheter*, utviklet for å vurdere deltakelse og endring i deltakelse blant barn og unge med funksjonsnedsettelse til bruk i forsknings – og praksisøyemed. Det er behov for ytterligere forskning som har til hensikt å finne metoder til å *vurdere hvordan deltakelse oppstår og bestemmes av ulike kontekster i barn og unges hverdagsliv*.
- Forskningen viser at barn og unge med funksjonsnedsettelse *deltar mindre* i sosiale og kulturelle fellesskap enn deres jevnaldrende, fysisk aktivitet inkludert. Fremtidig relevante forskningsprosjekter bør kunne studere hvilke spesielle typer av sosiale og kulturelle aktiviteter barn og unge med funksjonsnedsettelse deltar mer i enn andre, om de er formelle, ikke-formelle eller uformelle, foregår de i lokalmiljøet eller i skolen mv.?
- Barn og unge med funksjonsnedsettelse opplever *lav grad av deltakelse sammen med jevnaldrende både i skole og på fritiden*, i særdeleshet i forhold til det vi kan kalle «frie aktiviteter»; aktiviteter som man setter i gang selv. For å kunne fasilitere gode inkluderingsprosesser, vil det være behov for ytterligere forskning om hva som karakteriserer deltakelse i aktiviteter på skolen hos barn og unge med funksjonsnedsettelse.
- Det fins videre *lite forskning som beskriver deltakelse fra barnas eget perspektiv*; hva som skal til for at barn og unge opplever deltakelse som bra og meningsfull, hvem de gjerne vil være sammen med, om de ønsker å være sammen med venner med eller uten funksjonsnedsettelse og hvilke valgbare aktiviteter de har i hverdagen.
- Det fins relativt mange studier som belyser hvilke faktorer som er bestemmende for deltakelse hos barn og unge med funksjonsnedsettelse, men det er *vanskelig å forstå fullt ut hvordan familierelaterte, omgivelsesbaserte og personlige faktorer sammen gir mening og virker hemmende eller fremmende for den som har nedsatt funksjonsevne*. Vi trenger mer forskning på hvordan disse tre nevnte faktorer samvirker for å kunne bryte igjennom kompleksiteten og forstå helheten i re/habilitering i barn og unges hverdagsliv (Kissow og Klasson 2018).

4. Presentasjon av konseptet Tur – og treningskompis i Nordland – målgruppe, utvalg og gjennomføring.

Nordland idrettskrets (NIK) er et kompetansesenter som tilrettelegger for utvikling av

idrettsorganisasjonen i Nordland. Et av de viktigste innsatsområdene til idrettskretsen er å bidra til god aktivitet for funksjonshemmede. NIK hadde i 2015 et ønske om å kunne være pådriver for etablering av konseptet «Tur og treningskompis»; en kompetanseheving i den etablerte støttekontaktordningen.

Prosjektet henvendte seg til følgende målgrupper:

- *brukere* av dagens støttekontaktordning som har behov for et inkluderende og tilpasset tilbud innenfor fysisk aktivitet og friluftsliv og deres foresatte og nære nettverk.
- Støttekontakter, eksisterende eller nye, som ønsker å utvide sin kompetanse innen fysisk aktivitet og friluftsliv, og dermed bli en Tur- og treningskompis.
- Idretts- og friluftslivsinteresserte som ønsker å bidra til gode aktivitets- og friluftsopplevelser for personer med en funksjonsnedsettelse.

I samarbeid med Forum for Natur- og Friluftsliv (FNF), Nordland og Valnesfjord Helseportsenter (VHSS) var målet å legge til rette for å gjennomføre kurs etter Tur - og treningskompismodellen i alle kommuner i Nordland. NIK og FNF ønsket å gå foran som et godt eksempel for hvordan et samarbeid på tvers av frivillig sektor, og mellom frivillig og kommunal sektor kan organiseres og settes i spill.

4.1. Tur – og treningskompisprosjektets mål, strategier og organisering.

Prosjektets mantra har vært: ***Sammen skaper vi trygghet, selvtillit og mestringsglede***, mens *hovedmålet* har vært:

Å gi personer med et bistandsbehov anledning til å oppleve en mer aktiv og meningsfull hverdag, gjennom fokus på den enkeltes muligheter, ønsker, drømmer og behov.

Vi befinner oss her i skjæringspunktet mellom tradisjonell habilitering (kommunehelse – og spesialisthelse-segmentet) og tradisjonell aktivitet og deltakelse på fritiden (fritids/frivillighetssegmentet). En sentral oppgave for Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelser er å initiere tverrsektoriell samhandling hvor muligheten til å delta i fritidsaktiviteter skal ha samme prioritet som tradisjonelle habiliterings – og rehabiliteringstilbud. Perspektivet som gjelder her, er at personer med funksjonsnedsettelser skal ha en mulighet til å oppleve trygghet, glede og mestring gjennom fysisk aktivitet og friluftsliv – sammen med likemenn.

Tur – og treningskompisprosjektet i Nordland er blitt gjennomført i samarbeid med kommunenes støttekontakttjeneste og lokalt idretts / friluftslivsmiljø. Målet er søkt oppnådd gjennom å holde Tur- og treningskompiskurs i de enkelte deltagerkommunene. Kursene skal sikre kompetanseheving for eksisterende støttekontakter og potensielt nye aktører fra lokale idretts- og friluftslivsmiljøer, som ønsker å tilrettelegge for *fysisk aktivitet og friluftsliv* i jobben som Tur- og treningskompis.

For å kunne realisere hovedmålet har prosjektet hatt fokus på følgende *delmål*:

- Det skal finnes Tur- og treningskompiser i hver deltagerkommune, som har kompetanse til å bruke fysisk aktivitet som redskap i utøvelse av støttekontaktvirksomheten
- Mennesker med en funksjonsnedsettelse skal gjennom Tur – og treningskompis ordningen ha mulighet til å prøve ut ulike aktivitetsformer - både individuelt og sammen med andre.
- Kommunene i Nordland skal være kjent med Tur- og treningskompisordningen når prosjektet er avsluttet og søke at konseptet forankres i lokale folkehelseplaner.

Prosjektet hadde oppstart 01.01.2015 – og ble avsluttet 31.12.2017. Det ble styrt av en prosjektgruppe bestående av leder for Nordland Idrettskrets, leder for Forum for Natur og friluftsliv/Nordland og Tur og treningskompis prosjektleder, som hadde det daglige ansvaret for progresjon i prosjektet. Prosjektlederstillingen var delt likt mellom NIK og FNF og den skulle i tillegg til å ivareta prosjektets daglige oppgaver, også arbeide for å sikre rekruttering/deltakelse fra medlemsorganisasjonene, sørge for kompetanseheving gjennom administrering av kurset, samt bidra til at organisasjonene fikk brukt sin aktivitetskompetanse i tiltak og samhandling med kommunene.

Nordland Idrettskrets (NIK) og Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) har vært de største pådriverne for å gjennomføre prosjektet. De har søkt å bidra til at kommunene skulle få eierskap til det å utvikle sin støttekontaktordning til det beste for brukerne i sitt nærmiljø. De har vært prosjektets motivatorer for å skape mer og bedre aktivitet, og har søkt å være mellomledd i samarbeidet mellom de ulike instansene som jobber for konseptets målgruppe. Disse instansene er – og har vært kommuneadministrasjonens ulike seksjoner/avdelinger, Nordland fylkeskommune via folkehelsearbeidet, spesialisthelsetjenesten (VHSS), idretten og friluftsansjonene i Nordland (friluftsliv./ idrettslag/ idrettsråd/særkretser) samt andre involverte aktører.

4.2. Tur og treningskompis konseptet i kontekst

Tur – og treningskompiskonseptet (TTK) er først og fremst et konkret opplæringsprogram, som har sitt utspring i ambisjonen om å få personer med funksjonsnedsettelse mer aktive i hverdagen. Konseptet er blitt utviklet som et kompetansebidrag til de lovpålagte støttekontaktjenestene som kommunene skal kunne tilby personer med hjelpebehov. TTK har særskilt lagt opp til å tilføre etablerte og nye støttekontakter kunnskap om ernæring, enkel treningslære, praktisk erfaring i friluftsliv og fysisk aktivitets påvirkning på psykisk og sosial

helse. I tillegg blir deltagerne kjent med ulike lokale idrettslag og friluftslivsforeninger, ved at disse presenterer sine egne aktiviteter i løpet av kurset. Kurset fremstår som en positiv rekrutteringsarena for lokale idrettslag, både med hensyn til å skolere aktivitetsledere, men også med tanke på å invitere personer med funksjonsnedsettelse inn som medlemmer. Tur – og treningskompiser skal bidra til at alle mennesker med en funksjonsnedsettelse skal få oppleve trygghet ved å være i en samspillsituasjon med en TTK, og kjenne på gleden ved å være i fysisk aktivitet og få gode mestingsopplevelser gjennom idrett og friluftsliv. Prosjekteierne ønsker videre å gå foran som et godt eksempel for hvordan de kan samarbeide på tvers av frivillig sektor, og mellom frivillig og kommunal sektor. Et av resultatmålene med prosjektet har vært å løfte fram denne måten å samskape på, med tanke på fremtidig implementering av kurset som et permanent tilbud i norske kommuner, for at den enkelte med nedsatt funksjonsevne, skal gis muligheten til å oppleve en god og meningsfull fritid sammen med andre. Kurset som har 16 timers varighet, er ment å være en kompetansedriver og motivator for støttekontakter og andre interesserte – og bidra til at de kan være fysisk aktive sammen med sine brukere. Det å være Tur- og treningskompis handler om å gi de som har størst behov for det, anledning til å få en mer aktiv og opplevelsesrik hverdag. Kurset inneholder derfor både teoretiske og praktiske økter som skal inspirere kursdeltagerne til å se aktivitetsmulighetene som finnes rundt dem i nærmiljøet, og veilede dem i hvordan de på best mulig måte kan motivere ulike brukergrupper til å komme seg ut i aktivitet. Tur- og treningskompisordningen er på denne måten blitt et rikere og mer mangfoldig verktøy for støttekontakttjenesten, som vil kunne styrke tilbudet om tilpasset fysisk aktivitet for mennesker med en funksjonsnedsettelse. Lokale Idrettslag og friluftslivsforeninger får også gjennom konseptet mulighet til å skaffe mer kompetanse til eget formål, for å bli flinkere med å tilrettelegge aktivitet for personer med en funksjonsnedsettelse. På denne måten kan idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og kommuner sammen skape en vinn-vinn-situasjon i lokalsamfunnet.

5. Evalueringsdesign, metode og gjennomføring av studien.

I dette kapitlet redegjør vi for evalueringens design, formål, valg av metodiske tilnærminger, utvalg, innsamling av data – og datagrunnlaget vi hadde som basis for analyse og som ga oss grunnlag til å svare på prosjektets problemstillinger.

5.1. Evalueringsansvarlig instans.

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse (NKBUF). drives av Helse Nord på faglig oppdrag av Helse - og omsorgsdepartementet⁶. Tjenesten er situert på Valnesfjord Helseportssenter som har administrativt ansvar for dens daglige drift. I sitt mandat fremgår at tjenesten er etablert for å bygge opp og spre kompetanse om ulike virkemidler, herunder tilpasset fysisk aktivitet, for å fremme aktivitet og deltakelse på alle arenaer for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Den er pålagt å arbeide for at brukere og

⁶ Se Helse og omsorgsdepartementets samleside om Nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/sykehus/nasjonale-tjenester-ispesialisthelsetje.html?id=614574>

tjenesteapparatet har nødvendig kunnskap for å realisere likeverdige muligheter og reell deltakelse for målgruppen vi har ansvar for på ulike livsarenaer som hjem, barnehage, skole, fritid og arbeid. For å kunne oppnå dette skal vi initiere tverrsektoriell samhandling i kommunene, hvor muligheten til å delta i fritidsaktiviteter skal ha samme prioritet som tradisjonelle habiliterings – og rehabiliteringstiltak. Det betyr at NKBUF i særlig grad er interessert i hvordan slik tverrsektoriell samhandling fungerer ute i kommunene, hvordan støttekontaktarbeidet organiseres og hva den kan ha å si for barn og unge med funksjonsnedsettelse sine muligheter til å realisere likeverdige muligheter og reell deltakelse på ulike livsarenaer. Tjenesten har også fått som oppdrag å spre kunnskap om hva som gir økt deltakelse for barn og unge med funksjonsnedsettelse, og styrke kompetansen i å utøve slik kunnskap. Deltakelse er et komplekst og sammensatt fenomen, ikke minst når vi snakker om barn, unge og unge voksne som er aktive på så mange arenaer, som de også raskt skifter mellom. Tjenesten har som mål å bygge opp kompetanse i alle helseregioner slik at det etableres faglige nettverk som på sikt kan overta og videreføre dette arbeidet lokalt.

Overordnet mål for evalueringsprosjektet har vært å:

Etablere kunnskap om hvordan kompetanseutviklingskonsepter som Tur – og treningskompis kan bidra til at alle med funksjonsnedsettelse (barn, unge og unge voksne og voksne) kan oppleve at de får være aktive og deltakende sammen med andre i uterommet og i lokaliteter der de regelmessig kan utfordre seg selv og sin kapasitet.

En videre operasjonalisering av oppdraget har vært å gi mulige innspill til:

- I hvilken grad brukere, kommuner og frivillige organisasjoner kan samhandle om å utnytte hverandres ressurser gjennom felles kompetanseutvikling i form av kurs som Tur – og treningskompis.
- I hvilken grad støttekontakttjenesten må være forankret og organisert i kommunen eller kan være et permanent samhandlingstiltak mellom kommunens ansvarlige organer og tjenestetilbydere innenfor rammen av frivillig sektor.
- I hvilken grad TTK kan bli et operativt redskap for å tilrettelegge for gode kvalitative tjenester for personer med nedsatt funksjonsevne.

Kriteriene for måloppnåelse som er beskrevet ovenfor danner grunnlaget for forskningsspørsmålene knyttet til denne studien, Oppdragsgiverne la *evaluering* inn som et sentralt element i prosjektet Tur – og treningskompis. Evalueringen skal studere *effekten* av TTK prosjektet. Målet er å undersøke hvorvidt denne type kompetanseutviklings – og kompetansespredningskonsepter kan *generere ny kunnskap* om hvordan man kan bidra til at brukere får oppleve *økt sosial deltakelse, fysisk aktivitet, mestringsutfordringer og et inkluderende hverdagsliv, som igjen vil kunne bidra til økt livskvalitet*. Sluttrapporten skal ha fokus på å finne svar på om Tur – og Treningskompiskonseptet har bidratt til:

- *økt samarbeid/samhandling mellom offentlig og frivillig sektor om oppgaver knyttet til barn, unge og unge voksne med nedsatt funksjonsevne*

- at personer med funksjonsnedsettelse i større grad får anledning til å være **fysisk aktive og deltakende sammen med andre** i uterommet og i lokaliteter der de regelmessig kan utfordre seg selv og sin kapasitet, både fysisk og sosialt.
- utvikling av en **metode** som sikrer gamle og nye støttekontakter den kompetansen de trenger for å kunne bidra til å gjøre hverdagen for barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse til en aktiv, positiv, trygg og meningsfull hverdag sammen med andre
- å styrke kvaliteten i organiseringen av den lovpålagte støttekontaktvirksomheten i kommunene, til beste for brukerne

Evaluatør har hatt ansvar for alle evalueringens ulike oppgaver, med assistanse fra prosjektledelsen. Det har dreid seg om alt fra bruk av digitale spørreundersøkelser (Questback) til kurssets deltakere, spørreundersøkelser via e-post henimot nøkkelpersoner i kommuner, idrettslag og fritidsorganisasjoner, kvalitative intervjuer med prosjekteiere/ledere, til analyser, drøftinger og den endelige sammenstilling av denne sluttrapporten.

5.2. Evalueringsdesign

Evalueringsdesignet var i utgangspunktet ment å omfatte 5 ulike undersøkelser:

- Spørreundersøkelse – med tilsammen 22 spørsmål til kursdeltakende og fremtidige potensielle TTK'ere
- Intervjuer av personer med funksjonsnedsettelse som har nytt godt av TTK⁷
- Spørreundersøkelse av nøkkelpersoner i de 19 kommunene som har medansvar for støttekontaktordningene.
- Spørreundersøkelse av nøkkelpersoner i 30 ulike idretts – og friluftslivsorganisasjoner som bidrar til å rekruttere til støttekontaktordningene.
- Intervjuer med 2 prosjektledere – og 2 prosjektansvarlige for prosjektet

Kurset ble gjennomført i 6 av fylkets 7 regioner. Undersøkelsen inkluderte følgende kommuner og lag – og foreninger i Nordland.

	Region	Deltakende kommuner	Deltakerorganisasjoner/lag
1	Lofoten	Vestvågøy, Flakstad & Moskenes, Vågan	Lofoten Turlag, Lofoten Tindeklubb, Kabelvåg IL/Turngruppa, Leknes Padleklubb, Lofoten Teekwondoklubb, Vest Lofoten Klatreklubb
2	Vesterålen	Hadsel, Sortland, Lødingen	Vesterålen Turlag, Sortland Orienteringslag, Barnas Turlag/Lødingen, Orienterings-gruppa Lødingen
3	Ofoten	Narvik	DNT/Narvik, Narvik Idrettslag
4	Salten	Fauske, Sørfold, Saltdal, Gildeskål,	NJF/Fauske, DK Dans, Fauske, Fauske Helseidrettslag
5	Indre Helgeland	Vefsn, Hattfjelldal, Grane, Hemnes	
6	Ytre Helgeland	Meløy, Rødøy, Alstadhaug	DNT/Sandnessjøen, SIL, Tilretteleggingsgruppa/SIL, Meløy Svømmeklubb, Søndre Meløy Idrettslag,

⁷ TTK – de som har gjennomført kurset i regi av Nordland Idrettskrets og Forum for Natur – og friluftsliv Nordland

			Ørnes Idrettslag, MIL/Klatregruppa, Meløy Turlag, Ørnes Skytterlag
--	--	--	---

Tabell 1. Gjennomføring av kursprogrammet «Tur – og Treningskompis» - Region, kommuner og frivillige organisasjoner (idrett og friluftsliv)

5.3. Valg av metoder

Evaluerer knyttes til forholdet mellom ideal og realitet. Undersøkelsen skal knyttes til hvordan idealene som fikk prosjektet til å vokse frem, stemmer med realitetene som er blitt tydeliggjort underveis. Evalueringsforskning skal stille opp overfor forventningene om tiltakende (kumulativ) kunnskapsproduksjon. Den skal helst bygge videre på det vi allerede vet, og den skal legge nye kunnskapsblokker til byggverket. Den skal utvikle teoretiske modeller som kanskje kan gi uvante perspektiver på vante problemer (Baklien 1985).

Vi har gjennomført en flerfasettert kvalitativ studie, med 4 ulike forskningstilnæringer. De forskningstilnæringerne vi har tatt i bruk er:

1. Spørreskjemabasert undersøkelse (basert på spørsmål med faste svaralternativer med mulighet for å legge inn fritekst)
2. E-post basert undersøkelse (basert på spørsmål)
3. Kvalitative intervjuer
4. Dokumentstudier

Den første; spørreundersøkelsen, består av en kvalitativ, eksplorerende forskningstilnærming med 30 spørsmål knyttet til utvalgte tema og problemstillinger. Den har en blandet metodetilnærming hvor vi søker både kvantitative og kvalitative data. Den kvantitative tilnærmingen inneholder faste svaralternativer som respondentene krysser av for, samtidig som de også har muligheter for og oppfordres til å legge inn fritekst, som kan gi utdypende kvalitative svar. Eller mer presist; beskrivelser av karaktertrekk og egenskaper eller kvaliteter ved den læringsopplevelsen som kursdeltakerne satt igjen med etter endt kurs. Denne spørreundersøkelsen har gitt oss valide data.

De to neste var e-postundersøkelser til *kommunene* og *idrettsorganisasjonene* som var involvert i konseptet, hvor vi etterspurte svar på syv spørsmål – og fikk klare reflektoriske svar, . Den fjerde tilnærmingen var fire kvalitative semi-strukturerte intervjuer med prosjekteiere og prosjektledere, som ble transkribert av forsker og tatt i bruk i analysearbeidet, mens den siste var dokumentstudier knyttet til dette saksfeltet som forsker gjennomførte i løpet av studien.

5.4. Deltakerutvalg

Undersøkelsens målgrupper måtte velges på grunnlag av rolle og posisjon i det feltet som skulle undersøkes. Den viktigste gruppen å nå med tanke på å kunne innhente informasjon som kunne gi oss svar på de ulike problemstillingene, var *deltakerne* i kurset TTK. Disse meldte seg på ut fra interesse for det feltet kurset var bygd for, det være seg at de hadde spesiell interesse for friluftslivsbasert aktivitet eller hadde en spesiell interesse for

målgruppen barn, unge, voksne med nedsatt funksjonsevne, som støttekontakt eller som medmenneske. For noen gjaldt dette nok begge deler.

Sekundært ble det viktig å hente inn reflekterende synspunkter fra de *sentrale nøkkelpersonene i kommunene* som har det daglige ansvaret for sine medborgere med nedsatt funksjonsevne.

Derneft var det viktig å innhente informasjon fra *nøkkelpersoner i idretts- og friluftslivsorganisasjonene* som kursdeltakerne var rekruttert fra. Til sist gjennomførte vi et kvalitativt intervju med prosjektets eiere, Nordland Idrettskrets og Forum for Natur – og friluftsliv Nordland og de to prosjektlederne som var involvert i prosjektet i prosjektperioden. Vi hadde også som mål å intervju de brukere som hadde fått avtale med en Tur – og Treningskompis. Dette viste seg av ulike årsaker å være vanskelig innenfor rammene av denne evalueringen, slik at denne delen av studien ble sløffet.

6. Datainnsamling

Vi skisserer her studiens gjennomføringsprosess. Først datainnsamlingsprosessen. Videre beskriver vi innholdet i de fire perspektivene i studien, spørreundersøkelsen blant tur – og treningskompisene, e-post undersøkelsen med kommunene og nøkkelpersonene i idretts – og friluftslivsorganisasjonene samt intervjuene med prosjektets prosjekteiere og prosjektledere. Til slutt i dette kapitlet berøres noen etiske momenter av betydning for evalueringsarbeidet.

6.1. Datainnsamlingsprosessen.

Spørreskjemaet til tur – og treningskompis ble utformet og distribuert gjennom den nettbaserte tjenesten for surveyundersøkelser, *Questback*. Lenken til skjemaet ble sendt ut til alle de som hadde gjennomført tur – og treningskompiskurset i de 19 kommunene som til da hadde hatt kurs. Til sammen 143 deltakere mottok denne lenken. Disse deltok i undersøkelsen i perioden november 2015 – november 2017. E-postundersøkelsen ble sendt ut til 19 kommuner og 30 idretts – og friluftslivsorganisasjoner – som hadde gjennomført kurs. Intervjuprosessen med prosjektledere og eiere ble gjennomført i perioden november 2017 – januar 2018.

6.2. Tur og treningskompiser

Av ulike årsaker var det ikke mer enn 26% (11 personer) av de som deltok i undersøkelsen som etter at kurset var over, fikk tilbud om oppdrag som tur – og treningskompis. Den totale svarprosenten fra de som var registrert som deltakere på kurset var relativt lav (30%). De som svarte levner liten tvil om at dette er veien å gå for å styrke mangfoldet i aktivitetstilbudet til personer med funksjonsnedsettelse. Kurset vil, dersom konseptualiseres, kunne styrke kvaliteten i fremtidens støttekontakt tilbud.

Det var tilsammen 143 personer som hadde deltatt på TTK-kurs i de 19 kommunene som deltok. Det ble sendt ut spørreskjema til samtlige av deltakerne høsten 2016, våren 2017, med et introduksjonsbrev. Spørreskjemaet skulle bla kartlegge

- om deltakerne hadde gjennomført kurset
- om de hadde fått oppdrag som tur – og treningskompis,
- evt. hva som kunne være årsaken til at de ikke hadde fått oppdrag
- hvor ofte de er i aktivitet som TTK
- hvor viktig de opplever at TTK tilbudet er for målgruppen
- om de er TTK for flere enn en bruker.
- om de hadde fått bruk for den kompetansen de tilegnet seg på kurset i andre sammenhenger enn som TTK, med eksempler på hvilke aktiviteter, i hvilke sammenhenger de tar kompetansen i bruk, hvilke aktiviteter som fungerer spesielt godt og om kurset hadde inspirert til nye aktiviteter.
- om TTK og bruker deltar i organisert aktivitet i regi av idrettslag eller friluftslivsforening
- om de opplever at kommunene følger dem opp
- om de opplever at brukeren gjennom TTK aktiviteten får utviklet sin sosiale omgangskrets.
- om de hadde deltatt i oppfølgingssamling i regi av TTK prosjektet
- om de kunne tenke seg å gjøre det dersom de fikk tilbudet
- hvor stor betydning kurset hadde for motivasjon i jobben som TTK.

Vi stilte til sammen 30 spørsmål om tur – og treningskompiskonseptet. 52 personer responderte på spørreundersøkelsen og 10 av disse hadde meldt seg på, men av ulike årsaker enten ikke hadde deltatt på, eller ikke kunne fullføre kurset. Alle 10 hadde meldt seg på fordi de opplevde det var et interessant kurs. Vår primære informantgruppe ble da avgrenset til 42 personer (30% av total målgruppe). Svarprosenten ble lavere enn antatt. I de innsendte svarskjemaene fikk vi imidlertid til sammen 88 ulike fritekstkommentarer knyttet til de spørsmålene som ble stilt i spørreundersøkelsen.

6.3. Kontaktpersoner i kommunene

Spørreundersøkelsen ble sendt ut via e-post til de 19 kommunene som hadde rekruttert deltakere til tur – og treningskompis kurs (vedlegg 2). Kommunene ble spurt om:

- hvor mange tur – og treningskompiser som var i virksomhet etter at kursene er avsluttet?
- hvordan prosjektet ble/blir forankret i kommunen?
- om hvilke suksesskriterier de vurderer må til for å få tur – og treningskompis til å fungere?
- om de satser videre på tur – og treningskompiskonseptet?
- om kommunen har egen koordinerende enhet?
- hvordan den evt. er organisert?
- evt. andre refleksjoner om aktivitet, mestring og deltakelse i hverdagen?

7 (36%) av kommuner svarte på undersøkelsen. Vi gjennomførte en purringsrunde høsten 2017. De som besvarte undersøkelsen var nøkkelpersoner, ved tjenestekontoret,

tildelingsenheten/ koordinerende enhet, folkehelsekoordinatorer og koordinator for «Fritid med Bistand».

6.4. Nøkkelpersoner i idrettslag/friluftslivsorganisasjoner

Spørreundersøkelsen ble sendt ut via e-post til 30 lag og foreninger som hadde rekruttert deltakere til tur – og treningskompis kurset (vedlegg 2). Vi fikk svar tilbake fra 3 (10%) av disse på tross av purringer.

Idrettslag og friluftslivsforeninger fikk følgende spørsmål:

- Er idretts – og friluftslivsorganisasjoner klare til å ta i mot funksjonshemmede?
- Er dette enklere når de ledsages av en tur – og treningskompis?
- Fins det idretter/friluftslivsaktiviteter som egner seg bedre for funksjonshemmede en for ikke-funksjonshemmede?
- Hvilke idretter deltar personer med funksjonsnedsettelse i?
- Hvordan oppleves samarbeidet med kommunen?
- Andre refleksjoner knyttet til mestring og delaktighet?

De som besvarte undersøkelsen var nøkkelpersoner i organisasjonen, leder og trenere.

6.5. Prosjektledere og prosjekteiere

Vi gjennomførte kvalitative semistrukturerte intervjuer med prosjektledere og prosjekteierne i perioden november 2017 – januar 2018. Disse intervjuene tok primært tak i 4 ulike perspektiver knyttet til TTK. Det første var prosjektets opprinnelse og ide/fundament. Det andre var prosjektets mål, struktur, fremdrift/prosess og innhold. Det tredje var prosjektets resultat mens det fjerde perspektivet var knyttet til hvilke fremtidsmuligheter prosjekteiere og prosjektledere så for implementering av kurset i andre kommuner og for videreutvikling av både kurset og de tjenestene kurset var bygd opp til å betjene.

6.6. Personer som mottok tur – og treningskompisassistanse

Vi hadde, som nevnt innledningsvis, en intensjon om å gjennomføre kvalitative intervjuer med de som etter hvert skulle få assistanse av en tur – og treningskompis. Det viste seg imidlertid vanskelig å gjennomføre dette, delvis fordi utvalget ble så lite. En annen årsak var det ble for komplisert å gjennomføre intervjuene med de aktuelle brukerne. Vi måtte først avtale med tur – og treningskompisene om å avklare med brukerne om de kunne, ville, eller var i stand til å gjennomføre et telefonintervju om tilbudet de hadde fått. Deretter måtte vi gjennomføre telefonintervju med brukere evt. sammen med foresatte eller støttekontakter. I løpet av den tiden vi gjennomførte undersøkelsen var det bare 11 personer som hadde fått tur – og treningskompisassistanse i de 19 kommunene vi undersøkte. Avklaringen mellom tur – og treningskompisene og deres brukere om gjennomføring av telefonintervju ble en for tidkrevende og komplisert prosess. De fleste av brukerne som det var aktuelt å hente informasjon fra, ville ikke kunne la seg intervju via telefon, som var en viktig premisse når studien ble planlagt. Vi valgte derfor å ta denne delen ut av studien.

6.7. Etiske momenter av betydning for evalueringsarbeidet.

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse har gjennomført dette prosjektet i henhold til de gjeldende forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora. Da spørreundersøkelsene (Questback) er frivillige og anonymisert – og e-postundersøkelsene av rent informativ og faglig reflekterende karakterer har vi vurdert at det er unødvendig å melde prosjektet inn til Personvernombudet for forskning (NSD). Ved de kvalitative intervjuene ble det gitt informert samtykke.

7. Resultater.

Evalueringsrapporten har hatt som mål å gi kunnskap om kursdeltakernes, kommunenes, de involverte frivillige organisasjonenes og prosjekteierne/prosjektledernes erfaringer med utprøving av konseptet Tur – og Treningskompis. I henhold til evalueringsprosjektets problemstillinger, har vi studert i hvilken grad – og hvordan Tur – og Treningskompis som kurskonsept har bidratt til økt aktivitetsnivå blant brukerne, om de som er brukere av tilbudet får utfordret seg selv og sin fysiske kapasitet – og om metoden har forutsetninger for å bli et nasjonalt opplæringsprogram for støttekontakter.

I dette kapitlet presenteres studiens resultater basert på de fire informantgruppens samlede erfaringer med kurset og TTK- aktiviteten sammen med brukere.

7.1. TTK sett fra tur – og treningskompisenes perspektiv

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til deltakere som gjennomførte kurs i kommuner i Nordland i perioden 2015 – 2017 (Moskenes, Flakstad, Vestvågøy, Vågan, Hadsel, Sortland, Lødingen, Narvik, Sørfold, Fauske, Saltdal, Meløy, Gildeskål, Rødøy, Vefsn, Hattfjelldal, Grane, Hemnes, Alstadhaug). Spørreundersøkelsen ble sendt ut til både de som var påmeldt, men som av en eller annen grunn ikke begynte eller fullførte kurset og til de som gjennomførte kurset etter intensjonen. Vi fikk inn 52 svar (36%). Av disse var det 10 personer som ikke hadde gjennomført kurset etter intensjonen (6%). De svarte bare på de 4 første spørsmålene i skjemaet. De resterende 42 personene (30%) svarte på alle 30 spørsmålene i undersøkelsen. 11 personer (26%) var, når undersøkelsen ble gjennomført, i oppdrag som TTK, mens 31 (74%) ikke hadde oppdrag. De som ikke var i oppdrag grunnet det med at de ikke hadde fått oppdrag fra kommunen (5) eller at de ikke hadde tid (5), mens de resterende oppgav som årsak at de hadde vært støttekontakt, men hadde pause, var sykemeldt, blitt gravid, eller begynte å studere. Noen var påmeldt fordi de ønsket å faglig oppdatere seg på feltet, få nye ideer til egen yrkesutøvelse – og kunne tenke seg, over tid, å bli aktuell som TTK.

De 42 personene som svarte på alle spørsmålene meldte tilbake at de opplevde kurset som meget bra. Det holdt høy kvalitet og var inspirerende, motiverende, inkluderende, nyttig og lærerikt. Det ble påpekt at de i kurset ble møtt av flinke, engasjerte og pedagogisk dyktige kursledere og lærere, som delte sin kunnskap om feltet, ideer om nye aktiviteter, øvelser, innsikt i nye turkonsepter og turområder. Nesten alle (27) understreket at det de lærte på

kurset hadde de fått bruk for i andre sammenhenger i egen yrkesutøvelse (19) og i hverdagslivet (12). En påpekte:

Et utrolig bra tiltak som vil utgjøre en stor forandring i livet for mange ☺ - Inspirerende og motiverende for de som jobber som støttekontakt eller lignende med faglig påfyll. De blir ofte overlatt til seg selv uten oppfølging fra kommunen. Den holdningen om at det er gleden ved å være i aktivitet som skal fremmes liker vi. Vi skal ikke behøve å trene så hardt – eller løpe så langt. Det å oppleve at det skal være mestring gjennom fysisk aktivitet og friluftsliv som er det primære var viktig for meg. Attpåtil fikk vi mange nye ideer til aktiviteter som jeg kan bruke i mitt hverdagsliv.

En annen påpeker:

Jeg har lært meg å bli bevisst på ting, og hatt en del tanker om det å stille opp for andre – og sett at tid sammen i naturen kan gi opplevelser som gleder andre enn bare meg selv.

En tredje understreker:

Framförallt har jag fått många bra exempel på hur man kan kombinera lek och rörelse, samt hur man kan anpassa övingar efter funktionsnedsättning. Jag jobbar lite i en barnehage der ett av barnen har nedsatt rörelsesförmåga och jag tycker at jag där har nytta av det jag lärde meg på kursen

Av de 31 som enda ikke var engasjert som TTK kunne tre fjerdedel tenke seg å være med på en oppfølgingssamling. Disse delte en utålmodighet til egen kommune i forhold til å få engasjement som TTK. Noen undret seg over at kurset var for underkommunisert i kommunale organer – og ga uttrykk for at gjennom bedre annonsering, utfyllende informasjon og bevisst tilstedeværelse fra kommunens side, kunne ha gjort at flere hadde valgt å melde seg på kursene. Noen satte spørsmål om kommunens engasjement i forhold til kurset var sterkt nok til å bygge opp nettverk av TTK aktører for fremtiden.

De aller fleste av de 11 som var blitt engasjert som støttekontakt/TTK i de 19 kommunene var blitt inspirert til nye aktiviteter. I underkant av en tredjedel var TTK to ganger i uka, mens 1 var engasjert annenhver uke. De resterende var TTK en gang i uka. 2 av disse var engasjert gjennom deltakelse i organisert aktivitet i regi av et idrettslag eller en friluftslivsforening. De resterende var TTK på tradisjonelt vis gjennom aktivitet alene sammen med sin bruker. De aktivitetene som trekkes frem av disse TTK- ene er turer i nærområdet, i skog og fjell, mens noen i tillegg brukte svømmehall, treningssenter eller bare gjorde noe sosialt sammen (gå på kino, lage mat etc). Tre av TTK aktørene var i aktivitet sammen med to eller flere deltakere (andre TTK ere og deres brukere). De resterende (8) hadde det vi velger å kalle teamrelasjon. 4 av 11 opplevde at de deltakerne de er TTK for, har fått økt sin sosiale omgangskrets etter at de kom inn under TTK ordningen

På spørsmål om hvordan kommunen følger dem opp som aktive TTK - ere, fikk vi som svar at oppfølgingen var der, men opplevdes mangelfull (score 2.6)⁸. TTK - ene vurderer tilbudet om TTK kurs som svært givende og viktig for målgruppen (score 4.1). En av deltakerne uttrykker det slik:

Det er et kjempebra opplegg. Det hadde vært enda bedre om kommunene integrerte dette og satte TTK på agendaen. Vi føler det er et godt stykke å gå før kommunene klarer å utnytte potensialet i oss, slik at vi kan klare å jobbe sammen. Det virker ikke som kommunen har oversikt over hvem som er aktuelle TTK' ere eller hvor stort behovet er. Uansett er TTK et skritt i riktig retning for å kunne bygge opp denne typen tjenester for personer med ulike typer nedsatt funksjonsevne.

90% av både de TTK ene som er engasjert i oppdrag og de som har gjennomført kurset og venter på oppdrag, ville deltatt på ekstrasamlingssamlinger dersom de fikk tilbudet – et tilbud som ytterligere ville være med på å øke motivasjonen til å bidra innenfor dette feltet.

7.2. TTK sett fra kommunenes perspektiv

7 av de 19 kommunene (svarprosent 37%) svarte på kommunedelen av undersøkelsen. De ble spurt hvor mange i kommunen som enten er engasjert som støttekontakt eller TTK. I de 7 kommunene som deltok i undersøkelsen er det i dag 8 støttekontakter og 12 Tur – og Treningskompiser i virksomhet. Ansvar for oppfølgingen av dette arbeidet er ulikt forankret i kommunene. I en av kommunene er dette arbeidet forankret i en samarbeidsavtale mellom kommunene og Nordland Idrettskrets og Forum for natur – og friluftsliv. I en kommune er Koordinerende enhet i kommunen ansvarlig for oppfølging av prosjektet, mens i de andre kommunene er tiltaket ikke forankret hos en bestemt instans, men ligger som ansvarsbyrde hos de instansene som møter utfordringene gjennom kontakt med brukere. På spørsmål om hvilke suksesskriterier de opplever må være tilstede dersom konseptet TTK skal fungere, får vi følgende tilbakemeldinger fra kommunene:

Vi trenger å forankre tilbudet om støttekontakt/TTK på ett sted i kommunen, som har koordineringsansvaret og som også har ansvar for å markedsføre behovet for støttekontakter og TTK- ere, samt initiere, markedsføre og stå som ansvarlig for gjennomføring av kurs. Ansvar bør ligge hos Koordinerende enhet, evt. hos folkehelsekoordinator. Det bør være satt av økonomiske virkemidler til både kompetansebygging og veiledning ved engasjement av støttekontakter og TTK-ere. Ansvarlig instans bør også være ansvarlig for rekruttering, veiledning og avlønning av de aktørene som er i engasjement.

Kommunene som deltok i undersøkelsen melder videre tilbake at det er en positiv vilje til å styrke kvaliteten i disse tjenestene gjennom å tydeliggjøre og bedre rammevilkårene for støttekontakter/TTK. Tre av kommunene som responderte på undersøkelsen mener imidlertid at økonomiske faktorer vil stå i veien for å kunne skape optimale forhold for denne typen tjenester i kommunen.

⁸ Vi brukte på disse to spørsmålene en verdiskala fra 1 – 5 hvor en er lavest og 5 er høyest verdi

På spørsmål om kommunene har etablert Koordinerende enhet svarer to av kommunene at de ikke har etablert det pr. dags dato.⁹ De fem andre kommunene har koordinerende enhet med ulik organisering. En av kommunene har Koordinerende enhet knyttet til et tjenestekontor i stab under rådmannen, mens de andre er i stab under Helse – og omsorgssjefen, knyttet til tildelingsenheten – som har ansvar for tildeling av hjemmetjenester, støttekontakttjenester/. privat avlastning og tildeling av ulike tjenester i åpen omsorg. På spørsmål om hvordan de ser for seg en organisering av tjenester som ivaretar behovet for aktivitet, mestring og delaktighet, har de en tydelig omforent holdning om at følgende bør prioriteres i fremtidig organisering av bistands – og støttetjenester for målgruppen personer med funksjonsnedsettelse:

- Formalisert strategisk tverrsektorielt samarbeid innad i kommunen
- En koordinerende instans som har en ledende rolle i på-tvers-samarbeidet knyttet til tildeling av bla. støttekontakttjenester/TTK, avlastningstjenester og kompetanseheving
- Samme koordinerende instans som også ivaretar samarbeidet mellom offentlig og frivillig sektor
- At denne koordinerende instansen får ansvaret for å initiere, etablere, organisere og drive et samarbeidsorgan som ivaretar oppgaver i grenselandet mellom frivillig og offentlig sektor.
- Denne koordinerende instans kan godt være Folkehelsekoordinatoren i kommunen, men vedkommende bør ha et tydelig mandat – både for eget internt kommunalt på-tvers-ansvar og for samarbeidsorganet mellom frivillig og offentlig sektor som naturlig inkluderer både oppvekst, barnehage, skole og kultur fritid som medspillere fra kommunen.

7.3. TTK sett fra frivillig sektors perspektiv

3 av 30 (svarprosent: 10%) frivillige lag og organisasjoner som har vært involvert i TTK, svarte på sin del av spørreundersøkelsen. De ble spurt om idretts – og friluftslivsorganisasjonene er klar for å ta i mot funksjonshemmede som medlemmer. Ingen av de tre som besvarte undersøkelsen, har utviklet spesielt tilrettelagte tilbud for deltakere med funksjonsnedsettelse. Dersom det var behov ville det kunne la seg gjøre å organisere kurs for disse. En av informantene har flere tilbud som er lavterskeltilbud, men vil være avhengig av den enkelte turs vanskelighetsgrad. Denne informanten sier videre:

En del av turlagets aktivitets – og hyttetilbud vil kunne brukes av personer med lettere funksjonsnedsettelse. I så måte vil vi tro at turlagets tilbud er mer tilgjengelig enn enkelte andre foreningers tilbud. Her, som i alt annet turlaget driver med, vil tilgangen på frivillig innsats og frivillige dugnadstimer være en kritisk suksessfaktor.

⁹ Dette er en lovpålagt virksomhet, jfr. Helse – og omsorgstjenesteloven, §7-3 Kommunen skal ha en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet. Denne enheten skal ha overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan, og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator etter §§ 7-1 og 7-2

Informantene tilkjenner at de mangler kompetanse på tilrettelegging for deltakere med spesielle behov, samt at de mangler dedikerte turledere som kunne tenkt seg å ha dette som sitt spesialfelt. De viser en åpenhet for at denne typen tilbud vil kunne gis dersom de fikk noen til å ha et spesifikt ansvar for denne målgruppen og evt. fikk med flere kompetente ledsagere til hver tur som kunne være med å organisere tilrettelagte turmål til f.eks. bålplasser og gapahuker. Det ble understreket at idretts – og friluftslivsforeninger jo først og fremst er basert på frivillighet. Da blir det gjerne organisatorisk enklest og økonomisk rimeligst å følge letteste vei. Skal innsatsen innenfor frivillighetssektoren økes til beste for målgruppen personer med funksjonsnedsettelse, må man få assistanse fra flere frivillige. Dette blir fremtidens utfordring.

7.4. TTK sett fra prosjekteiere – og prosjektlederens perspektiv

Prosjektet ble basert på en prosjektbeskrivelse utarbeidet i forbindelse med en søknad til Gjensidigestiftelsen august 2014. Søknaden ble sendt i regi av Nordland Idrettskrets. Prosjektet ble kalt Treningskompis og bygde på erfaringer man hadde fra tilsvarende kurs i Alta kommune og STØFRI som var et prosjekt i regi av Valnesfjord Helse- og idrettssenter (VHSS rapport 2010). Om målet for å ville utvikle kurset, sier lederen for NIK Nordland, følgende:

Vi så opprinnelig på Tur – og treningskompis som et rekrutteringstiltak for å få flere barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse med i idrettslagene rundt om i Nordlandskommunene. Det er ikke enkelt å rekruttere personer med nedsatt funksjonsevne til idretten, fordi det er så mange begrensninger knyttet til taushetsplikten. Vi har ikke muligheter for å få vite hvem med funksjonsnedsettelse som kan være aktuelle medlemmer for idrettslagene, fordi vi ikke kan gå ut å rekruttere direkte. Det er da det vil være gunstig å knytte vårt rekrutteringsbehov opp mot støttekontaktordningen. Vi ser dessuten at når disse brukerne har en person med seg inn i aktivitetene, vil de også i større grad sammen kunne eksperimentere frem nye aktiviteter til nytte for alle parter.

Treningskompisprosjektet ble tildelt tilskudd fra Gjensidigestiftelsen for 2015 og de kom i gang med en pilot i Vefsn, Grane Hattfjelldal i januar 2015. Det ble også gjennomført kurs i Vågan, Vestvågøy, Moskenes og Flakstad kommuner høsten 2015. Det ble samme høst sendt inn ny søknad til Gjensidigestiftelsen, etter at Nordland Idrettskrets (NIK) hadde gått i allianse med Forum for natur – og friluftsliv, Nordland (FNF), for å styrke innholdet til også å gjelde *tilrettelagte friluftslivsaktiviteter* for personer som ikke kom seg ut på tur på egen hånd. Kurset som nå het Tur- og treningskompis fikk støtte over to år fra Gjensidigestiftelsen. Det ble etablert en styringsgruppe for prosjektet hvor NIK og FNF var representert sammen med prosjektleder for prosjektet. De testet ut både helgekurs og kveldskurs. Helgekurs (lørdag og søndag) og kveldskurs 2 til 3 kvelder i uka. Kursene var organisert i like mange fysiske økter som teoretiske økter og hadde en total varighet på 16 timer (jfr. vedlegg II – Kursplan). De fleste av deltakerne som ble rekruttert, ble med for å kunne innhente kompetanse i forhold til tur – og treningskompisoppdrag i kommunene. En av prosjektlederne understreker:

Ildsjelfaktoren blant de som ønsket å være med på kurset var nokså høy. Dette var jo selvfølgelig bra for både kurset – og for det som skulle skje etterpå i rollen som TTK. Ildsjelene trengs i et felt som er lavt prioritert i floraen av kommunale hjelpetjenester.

Det var imidlertid også en del deltakere som var nysgjerrige og ikke nødvendigvis var helt klare for tur – og treningskompisoppdrag etter endt kurs. Kursets gode spin-off effekter var at deltakerne ble kjent med organisasjonslivet i kommunen; både den kommunale strukturen og tilbudene som idrettslagene kunne gi. De fikk dermed gode tips på ulike ute – og inne aktiviteter, ble kjent med og var i nær erfaringsdialog med andre med felles interesse, skapte betingelser for god sosial relasjonsbygging, noe som igjen bidro til en begynnende faglig nettverksbygging. Begge prosjektlederne tilføyer:

Hvis vi skal peke på utfordringer som er med på å hemme støttekontaktarbeidet i kommunene, må det være at arbeidet ikke ser ut til å være godt eller evt. tydelig strategisk forankret i kommunale planer. På tross av at dette er en lovpålagt oppgave for kommunene er vi gjerne vitne til et fragmentarisk system, hvor ansvaret i er splittet mellom flere aktører i ulike kommunale sektorer. Vi møter for ofte på uavklarte arbeidsbetingelser for støttekontaktene som bidrar til at det ikke er noen faste rutiner for verken ansettelser, evt. avtaler, veiledning eller kompetanseheving for dem. Det gjør det vanskelig å både rekruttere og beholde de som på mere langsiktig basis ønsker å gjøre en jobb innenfor feltet.

Lokale Idrettslag og friluftslivsforeninger har gjennom Tur – og Treningskompis fått en konkret mulighet til å skaffe mer kompetanse til egen forening rundt tilrettelegging av aktivitet for personer med en funksjonsnedsettelse. På denne måten vurderer de deltagende idrettslag, friluftsansjoner og kommuner, at de sammen ble i stand til å skape en vinn-vinn-situasjon i lokalsamfunnet. Det at frivillige organisasjoner søker sammen med offentlige for å løse lavt prioriterte oppgaver og utfordringer, er i denne sammenhengen særdeles positivt. Eierne av konseptet Tur – og treningskompis ønsker å få kurset implementert som et permanent tilbud for kommunene og frivillig sektor i Nordland – og har som ambisjon å kunne dele konseptet med de øvrige kommunene i Norge i løpet av de neste årene.

7.5. Utfordringer og barrierer

Som vist i de tidligere delkapitlene i dette hovedkapitlet, fremgår det at kursdeltakerne i all hovedsak var fornøyde med kurset, innholdet, undervisningen og de øvrige rammebetingelsene rundt kurset. Det samme vil vi kunne si gjelder de 7 kommunene og de 3 idrettsorganisasjonene som har besvart spørsmålene. Prosjekteierne og – lederne har satt fokus på en del barrierer som bør ryddes av veien for at vi skal kunne se at Tur – og Treningskompis kan la seg implementere i kommunene som et godt faglig og organisatorisk forankret – og gjerne kompetansegivende kurs for fremtidige støttekontakter/Tur – og Treningskompiser. De mest betydelige barrierene som vi i dag finner knyttet til dette ansvarsområdet i kommunen er følgende:

- Ansvarlige ledere for støttekontakttjenesten i kommunene ser ikke ut til å ha tatt innover seg at de skal sørge for at kommunene innfrir tjenestemottakernes lovmessige rett til forsvarlige støttekontakttjenester som dekker behov for hjelp og omsorg. I flere kommuner ser det imidlertid ut til å mangle tydelige strategisk forankrede mål for støttekontaktvirksomhet, hvor man har klargjort graden av prioritet, styring,

ansvar/ledelse, roller, tiltak, kompetansekrav, administrative og økonomiske virkemidler for virksomheten. Dette på tross av at støttekontakttilbud er et lovpålagt ansvar for kommunene.

- I flere kommuner er det ulike tjenesteenheter som tildeler støttekontakttjenester. Kommunene har ikke en tydelig ansvarlig instans for lovpålagt støttekontakttjeneste. Det mangles kunnskap om støttekontaktvirksomhet samt tydelige tverrsektorielle samarbeidsrutiner mellom de instansene i kommunene som kan sies å ha ansvar for støttekontakttjenester. Det fragmentarisk organiserte systemet bidrar til at flere kommuner mangler en helhetlig innsikt/oversikt over personer med særlig kunnskap, som kan påta seg støttekontaktoppdrag for kommunen. Konsekvensene kan bli ulik tildelingspraksis som kan bidra til forskjellsbehandling av tjenestemottakere. Dette kan videre bidra til at kommunene får problemer med å innfri den informasjon som potensielle medhjelpere har behov for, samt sikre rekruttering, tilby kompetanseheving og tildele støttekontakter innenfor en rimelig tidshorisont når behovet er der.
- Det mangler også i de fleste kommuner tydelige regelverk for hvordan man engasjerer/evt. ansetter, avlønner, veileder, lærer - og følger opp støttekontaktene. Egne opplærings – og veiledningsprogram for støttekontakter er det ingen av de kommunene som deltok i undersøkelsen som har, samtidig som det ikke er kommet frem opplysninger om at kommunene evaluerer støttekontaktene underveis i støttekontaktperioden.
- Vi har heller ikke funnet klare rutiner i kommunene, på hvordan tjenesteytere samarbeider med tjenestemottakere om hvordan tjenestetilbudet skal utformes og forbedres – og hvordan støttekontakter i virksomhet blir involvert i samarbeidet rundt brukeren. Eksempler på dette kan være at erfaringene deres ikke blir etterspurt og at de ikke inviteres til å delta i evt. ansvarsgruppemøter og/eller andre dialogmøter der brukers hverdagssituasjon holdes under oppsikt.
- Det kan videre synes som om det mangler en samskapt og gjensidig respektfull samarbeidskultur og forståelse mellom offentlig - og frivillig sektor i kommunene med tanke på å i fellesskap hente ut potensialet for kompetansedeling og felles utviklingsarbeid til beste for alle, både i kommunene, i de frivillige organisasjonene – og ikke minst i nettverket rundt barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse.

Disse utfordringene vil det være naturlig å ta tak i, i den videre utviklingen av Tur – og treningskompiskonseptet.

7.6. Metodekritiske merknader

En generell betraktning ved studiens fire ulike perspektivtilnærminger kan være at svarprosenten i studien er lav. Svarprosenten er gjennomgående på 30 % i de to første delstudiene, mens den er nede i 10% for det tredje delstudiet. De fire kvalitative intervjuene ble gjennomført som planlagt med godt resultat. Det kan være flere grunner til den relativt lave svarprosenten, men vi vurderer likevel at svarprosenten på våre undersøkelser gir validitet ut fra svarene som fremkommer av undersøkelsen som helhet og vi kan trekke gyldige slutninger om det vi satte oss fore å undersøke. Tilbakemeldingene som er gitt, er i all

hovedsak svært positiv fra alle fire informantgruppene. Selve kurset får meget høy skår, både på innhold, prosess/gjennomføring og organisering. Når det er sagt kan det jo finnes betydningsfulle tilbakemeldinger hos de som som ikke har svart, som vil kunne bidra til å nyansere bildet.

Et annet metodekritisk moment er knyttet til de planlagte kvalitative intervjuene med de som etter hvert skulle få assistanse av en tur – og treningskompis. Vi burde forutsett de metodiske utfordringene denne delen av undersøkelsen kom til å gi oss. Denne delen av undersøkelsen burde vært fjernet fra starten av. Vår vurdering i ettertid, var at denne delen av undersøkelsen kunne hatt stor forskningsmessig verdi dersom den var blitt gjennomført som egen semistrukturert intervjuundersøkelse hvor bruker, evt. sammen med sine foresatte var tilstede sammen i trygge omgivelser. Dette var det verken tidsmessige eller økonomiske rammer til å gjennomføre innenfor rammen av denne undersøkelsen. Det må også nevnes at vi sendte ut spørreskjema til kursdeltakerne to ganger – fordi vi etter første utsendelse fikk tilbakemelding fra noen av respondenter at de hadde møtt på noen uklare spørsmål. Vi trakk skjemaet tilbake – og bearbeidet spørsmålene og sendte de ut på nytt. Dette kan ha påvirket den endelige svarprosenten negativt.

Vi har valgt å ikke gjøre noen ytterligere analyse av svarprosenten ut over dette.

8. Tur og treningskompisenes mulighetsrom

Kommunene har, som tidligere henvist, etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, plikt til å gi nødvendig opplæring av helsepersonell, herunder også støttekontakter. Det er nødvendig at støttekontaktene får tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter til å kunne ivareta tjenestemottaker på forsvarlig måte. Det siste kjente landsomfattende tilsyn om avlastning og støttekontaktvirksomhet i kommunene, gjennomført av fylkesmennene i Norge (2007) avslørte at 61 av de 66 spurte kommunene i Norge (92%) hadde svikt i oppfølgingen av avlastning og støttekontaktordningen. 75% viste svikt på tildeling av avlastning og støttekontakt og 50% sørget ikke for at avlastere og støttekontakter hadde tilstrekkelig kunnskap og ferdigheter til å utøve arbeidet. Mange av de undersøkte kommunene hadde også store utfordringer knyttet til å sikre systematisk styring, ledelse og strategisk forbedringsarbeid med avlastere og støttekontakter. På bakgrunn av de samlede erfaringene som dette utviklingsprosjektet omfattes av, ønsker vi i denne delen å drøfte hvordan verktøyet som er skapt, kompetansen som er utviklet og de organisatoriske erfaringene rundt TTK konseptet, kan utnyttes til beste for brukerne i kommunene og i frivillig sektor i fylket.

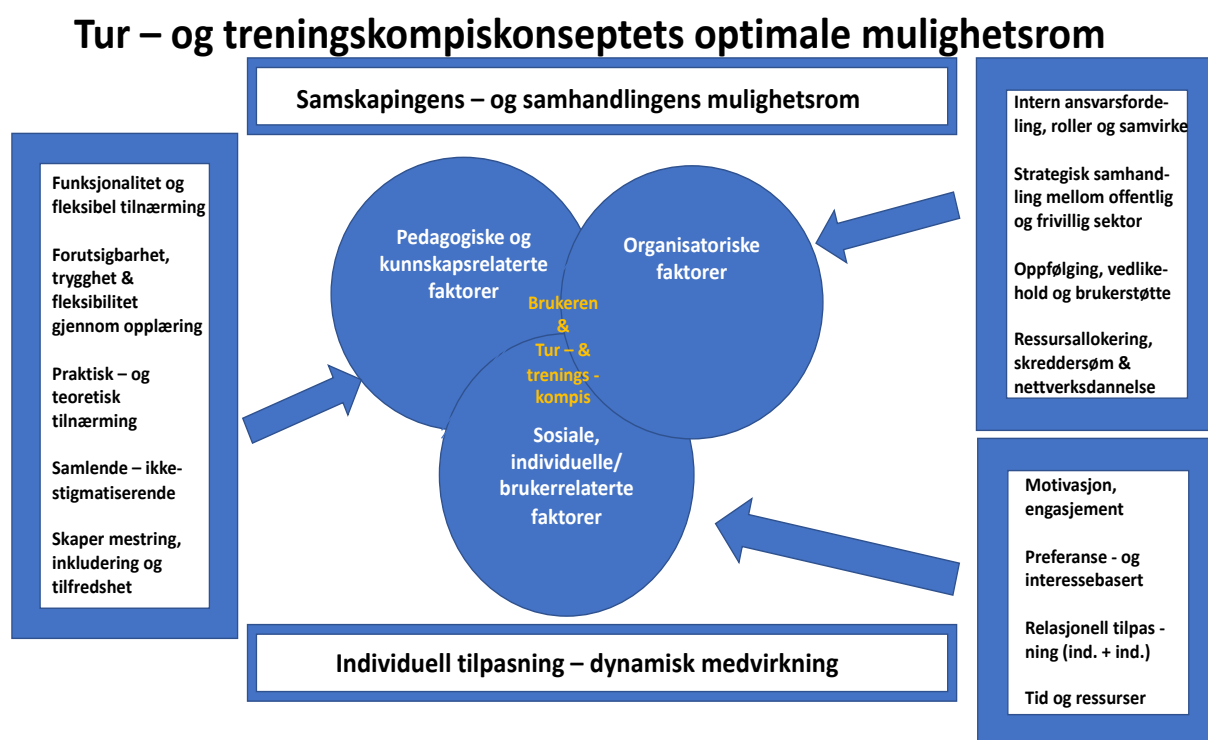
Kursets innhold, gjennomføring og oppfølging av prosjektledelsen i NIK & FNF, har vært forbilledlig. Prosjektet må kunne betegnes som vellykket. Det store spørsmålet blir naturlig nok; hvordan man skal implementere de gode erfaringene fra prosjektet – og lære av de mindre gode.

Figuren nedenfor søker å sette støttekontakt/Tur – og treningskompisvirksomheten inn i sin naturlige kontekstuelle ramme. Denne figuren er komponert på basis av de samlede tilbakemeldingene vi har fått i denne studien og søkt satt sammen til en slags metode eller modell for hvordan støttekontaktoppgavet forstås i en helhetlig kontekst og organiseres i fremtiden.

Konseptet omgis av faktorer knyttet til pedagogikk og kunnskapsorientering, organisering og sosiale og relasjonelle faktorer knyttet til kurset og brukerne. Det er en høy grad av sannsynlighet at jo større samvirke man får til i arbeidet med å oppfylle lovens betingelser i forhold til støttekontaktvirksomhet jo mer effekt får man ut av arbeidet, som igjen samlet vil kunne gi spor på økt kvalitet, når resultatene måles.

I det videre går vi fra å bruke støttekontaktbegrepet til å benytte Tur og Treningskompisbegrepet, for å presisere at det er dette konseptet vi vil anbefale som tilnærming til fremtidens støttekontaktvirksomhet.

Figur 2.

8.1. Kompisbegrepet som erstatning for støttekontaktbegrepet

Det kan synes som om at fremtidige suksessfaktorer for tiltaket *støttekontakt* vil være hvorvidt man klarer å implementere ulike typer organisert bistand som *tur – og treningskompis* (TTK med vekt på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv) og evt. *Kultur- og fritidskompis* (KFK med vekt på kulturelle og frivillige aktivitetsformer). Kommunene skal kunne forankre et permanent bredt og kvalitetssikret opplæringstilbud i støttekontakttjenesten som den tar aktivt i bruk ved jevne mellomrom (Jfr. Helse & Omsorgstjenesteloven 2011). Støttekontakttjenesten vil da som en av flere oppgaver kunne gi et tydelig og klart avgrenset tilbud som tilfører spesielt interesserte ildsjeler kompetanse i fysisk, sosial og kulturell fritidsaktivitet, spesielt tilpasset barn, unge og unge voksne særskilte behov bistand inkludert de med nedsatt funksjonsevne.

TTK og KFK tilbudets fremtidige suksessfaktor, vil kunne knyttes til hvorvidt kommunene evner å forankre ansvaret for støttekontaktvirksomheten, fortrinnsvis gjennom 1 stilling knyttet til *koordinerende enhet* (KE), slik at eksterne aktører får én instans i kommunen å

forholde seg til. Dernest bør kommunene kunne erstatte en *støttekontaktordning* med en *kompisordning*. Støttekontaktbegrepet er ikke et tilstrekkelig positivt verdiladet begrep. Likeverdighetsprinsippet ivaretas ikke godt nok gjennom bruken av dette begrepet. Ved å erstatte støttekontaktbegrepet med kompisbegrepet, får vi frem at det er den relasjonelle, samhandlende og samskapende aktiviteten som skjer mellom bruker og medspiller, som er det essensielle i dette samarbeidet. Med det som utgangspunkt vil kommunene kunne tydeliggjøre at det er de to samhandlende partene tilsammen får for å skape en bedre funksjonalitet, livskvalitet og en meningsfull hverdag, som her er det vesentligste; - ikke støttefunksjonen. Den ivaretas naturlig gjennom det relasjonelle samarbeidet mellom bruker og hans/hennes kompis.

For at dette kan skje, må kommunene legge særskilt godt til rette for at den medspillende kompisen får god praksisbasert kunnskap og kompetanse om hvordan han/hun kan bidra til beste for brukeren, nettverket rundt, samfunnet – og dem selv. Som redskap for å gi disse samspillende prosessen god kvalitet, er det viktig å implementere en bred metode for utøvelse av fysisk, sosial og kulturell aktivitet, spesielt tilpasset barn, unge og unge voksne med nedsatt funksjonsevne. Dette kan trolig stimulere til en mer regelmessig rekruttering av tur – og treningskompiser, invitere dem inn i nettverk, engasjere de aktivt og følge dem opp med dialog, veiledning, kompetansetilbud og tydelige arbeidsbetingelser. De som gjennomfører kurs gjennom Idrett – og Friluftslivsorganisasjonene, bør kunne tilbys langsiktige oppdragskontrakter i kommunene som bidrar til å sertifisere dem til kompisordningen, med regulerte lønnsbetingelser. Er ikke dette mulig, bør de kunne tilbys ansettelse i en prosentstilling eller på timebasis pr. mnd. Dette vil kunne stimulere frivillig sektor til å samhandle med kommunen om å ta i bruk de praktiske erfaringene de har til å både organisere, styre og gjennomføre de kompetansetilbud som er nødvendige for en fremtidig kompisordning.

8.2. Pedagogiske og kunnskapsrelaterte aspekter

Som figur 2 viser, er det flere pedagogiske og kunnskapsrelaterte faktorer som må ligge til grunn for at Tur – og Treningskompis som konsept skal kunne bidra til at brukeren får gode opplevelser av å være aktivt deltakende i relasjon med sin TTK – og med de personene og miljøene de sammen knytter kontakt med. Ut fra de erfaringene TTK - ene, kommunene, idrettslagene, prosjektlederne – og prosjekteierne fikk av TTK – kursene, vil vi kunne oppsummere følgende **nøkkelord** som viktige parametere i fremtidig utnyttelse – og utvikling av kurskonseptet:

- Funksjonalitet og fleksibel tilnærming
- Forutsigbarhet, trygghet & fleksibilitet gjennom opplæring
- Praktisk – og teoretisk tilnærming
- Samlende – ikke-stigmatiserende utøvelse
- Skape mestring, inkludering og tilfredshet

Det er et grunnleggende kriterium at kurset skal kunne være et samhandlingstiltak mellom frivillig og offentlig sektor.

Støttekontaktbegrepet kan oppleves som stigmatiserende. Begrepet forbindes gjerne med iverksettelse av hjelpetiltak hvor støttekontakten tildeles et slags hovedansvar for brukeren. Bistandsbehovet den med en funksjonsnedsettelse har, bør knyttes til å styrke brukerens funksjon, interesser, muligheter og potensialer. Den som skal kunne medvirke til dette, bør være en person som på likeverdig basis er medspiller og medskaper i å legge til rette for å styrke mulighetene og utviklingen av de enkeltes potensialer. I så måte kunne det være hensiktsmessig å bytte ut støttekontaktbegrepet med kompisbegrepet som er et positivt verdiladet begrep, hvor begrepene i seg selv åpner for et bredt mulighetsfokus, samtidig som det tar bort hjelp/støttetilnærmingen. Dette vil videre kunne åpne for inkluderende og vekstorienterte aktiviteter som er tilpasset det funksjonsnivå brukeren til en hver tid er på. Gjennom dette skaper vi normaliserende faktorer i forhold til jevnaldrende, noe som vil kunne være med på å gi energi, stimulere til sosial samhandling med andre og fremskape motivasjon og forsterke interessefelt. Det ville også gi rom for å styrke *empowerment* tilnærmingen, sette fokus på den egenkraftmobiliseringen som kan bidra til at brukeren får og tar ansvar for sin egen hverdagssituasjon, med alle de valgmuligheter som ligger der. I dette perspektivet kan nedsatt funksjonsevne gå fra å være en hindring til å bli en mulighet og kan bidra til å stimulere frem utviklings – og vekstpotensialene i brukerne. Her blir nøkkelen – nemlig tilpasningen. I tilpasset fysisk aktivitet tar man ikke de lengste turene, de vanskeligste øvelsene, de største utfordringene. Man begynner med de enkle øvelsene som brukerne kan mestre og bygge aktivitetsglede rundt. Veien til positiv mestring kan synes lang, men den blir sannsynligvis lettere å følge.

Det særegne med TTK er at det er utviklet av idretts – og friluftslivsorganisasjoner i fellesskap og tilbys kommuner som har et lovpålagt ansvar for å initiere, organisere, gjennomføre og følge opp kompetansetilbud innenfor feltet. Kursets innhold eies av NIK og FNF, Nordland og i den grad at det skal videreutvikles eller tilpasses særskilte behov, må det skje i kraft av et samarbeid mellom eierne og kommuner og evt. andre aktører kommunene ønsker å ha med. Kurset, skal kunne gi deltakerne innføring i TTK metoden med utgangspunkt i at de er interessert i å få oppdrag etter gjennomført kurs, eller allerede har fått henvendelse om å bli TTK. Det ideelle er om TTK får et vedtak om etablering av en oppdragsrelasjon, før eller samtidig med tilbud om kurs, slik at han/hun får en fortrolighet til oppdraget underveis i læringsprosessen. Kurset skal være med på å gi dem den kunnskapen de trenger, for å på faglig best mulig måte, kunne ivareta brukerens trygghet og opplevelse av kvalitet og kontinuitet i utøvelsen som TTK. God utøvelse av TTK virksomhet, har i seg elementer av både forutsigbarhet og fleksibilitet.

Kurset bygger på praktisk erfaring over lang tid fra de ulike læringskontekstene som TTK virksomhet inngår i. Kurset gir en beskrivelse av konteksten som det skal inngå i, og ved at deltakerne blir introdusert for ulike lag og foreninger og den aktiviteten de søker å tilrettelegge for, blir de kjent med sine fremtidige nettverksforbindelser. Dernest utfordres deltakerne igjennom ulike praktiske øvelser som inngår i samhandlingen mellom TTK og bruker. Dette kan være ulike fysiske aktiviteter for barn og unge, som vannlek/svømmekurs, klatring, orientering kano, fiske, høsting i naturen og mat på bål mv. Til sist får de innføring i ulike tema bla. gjennom introduksjon av fysisk aktivitet som folkehelsefaktor,

treningslære/basistrening, kosthold/ernæring, førstehjelp, kart og kompass, relasjonsbygging samt innsikt, respekt og omsorg for natur- og kulturmiljøet m.v. Dette bidrar til en helhetlig kunnskapsdannelse hvor brukerne bygger opp en fortrolighet til aktivitetene og omgivelsene sammen med sitt nære nettverk. Dette kan bidra til at brukerne i stadig sterkere grad kan bli medvirkere og bidragsyttere til egen læring sammen med sin TTK og sine nærmeste.

Forsvarlig utredning av brukerne og deres behov er et sentralt element i kvalitetssikringen av TTK aktiviteten. Dette innebærer kartlegging av ulike forhold, og skal gi grunnlag for individuelle vurderinger av behov for tjenester. Ansvarlige for tjenestene får da et godt grunnlag for å tildele tjenester som kan dekke behovene søkeren har. Tjenestemottaker har rettigheter knyttet til medvirkning i dette utredningsarbeidet (jf. kapittel 2.4). Det innebærer blant annet å få mulighet til å formidle sitt syn, og at det blir vektlagt ved valg av og utmåling av tjenester. Ansvarlige i kommunen må derfor legge til rette for brukermedvirkning i hele planprosessen, og som ledd i saksbehandlingen.

8.3. Organisatoriske aspekter.

Med organisatoriske faktorer menes de samarbeidsstrukturene vi finner i kommunene og som er preget av de mange oppgaver de har fått tilført seg av staten de siste tiårene. Basert på studiens erfaring vil vi peke på følgende viktige faktorer knyttet til å skape gode, faglig profesjonelle rammer rundt støttekontaktvirksomheten i kommunene, som igjen vil kunne styrke målgruppens opplevelse av å være i aktivitet og deltakelse sammen med andre i sin daglige livsverden.

Nøkkelord:

- Intern ansvarsfordeling, roller og samvirke
- Strategisk samhandling mellom offentlig og frivillig sektor
- Oppfølging, vedlikehold og brukerstøtte
- Ressursallokering, skreddersøm & nettverksdannelse

Skal TTK kunne få optimal effekt for de involverte, må de organisatoriske rammebetingelsene være på plass. Basert på studiens resultater og andre studier som er gjort av organiseringen av støttekontakttjenester i kommunene, ligger det noen klare suksesskriterier dersom denne virksomheten skal kunne gi den positive effekten vi ønsker oss.

Alle kommuner er etter lov pålagt å etablere en *koordinerende enhet*¹⁰. På tross av dette, er det få kommuner som har etablert en overordnet koordinerende enhet. De fleste kommunene har lagt koordineringsoppdraget inn under tildelingskontoret/tjenestekontoret (kommunehelsetjeneste). Av kommunene i Nordland som deltok i undersøkelsen er det bare en kommune som har forankret støttekontakttilbud til Koordinerende enhet. De øvrige har den

¹⁰ Det skal finnes en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomheten i kommunen, jfr. [Helse- og omsorgstjenesteloven § 7-3](#). Den koordinerende enheten skal bidra til å sikre helhetlig tilbud til pasienter og brukere med behov for sosial, psykososial eller medisinsk rehabilitering og rehabilitering». Koordinerende enhet skal ha overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator. Overordnet ansvar for individuell plan innebærer at enheten blant annet skal:

a) motta meldinger om behov for individuell plan, jf. [§ 23](#)

b) sørge for at det blir utarbeidet rutiner og prosedyrer for arbeid med individuell plan.»

forankret i tildelingsenheten. I denne ene kommunen er det koordinerende enhet som har ansvar for å ivareta de oppgavene som loven forutsetter at kommunene skal etablere i tilknytning til habilitering og rehabilitering av bla. barn, unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse. Innenfor rammen av koordinerende enhet inngår naturlig ansvaret for TTK-virksomheten. Skal personer med funksjonsnedsettelse, og da i særdeleshet ovennevnte målgruppe kunne sikres en god og positiv hverdagsopplevelse, må de ulike ansvarshavende strukturene/aktørene være på plass i kommunene. I de kommunene som har vært med i denne undersøkelsen har dette bare vært delvis på plass. Det er dessverre slik at, det i dette feltet er vokst frem en rekke svakheter i litt for mange norske kommuner, som preges av mangel på struktur, tverrsektorielt samvirke og utydelige rollemønstre mellom de som har ansvar for TTK - feltet.

Frivillig sektor er en viktig dynamisk drivkraft i utviklingen av lokalsamfunn og dermed en viktig støttespiller i det offentlige velferdssystem. Det er en nokså stor utfordring å kunne klare å oppheve ambivalensen til samarbeid med frivillig sektor i den kommunale forvaltning. Denne ambivalens bunner i skepsis til det faglige nivået til aktørene i frivillig sektor, og sannsynligvis også i frykten for at økt frivillig innsats innenfor et område vil føre til nedskjæring av den offentlige innsatsen på dette området (Nødland m.fl. 2007). Frivilligheten utgjør i stor grad merverdifaktoren i bestrebelsene etter å skape levende sivilsamfunn, hvor det offentlige drar nytte av kraften i en sterk og mangfoldig ideell og frivillig sektor. Dette er avgjørende for dannelse av gode samfunnsfellesskap med samvær og trivsel, sosial kompetanse, identitet, demokratibyggende handlekraft. Frivillighetens stemme og gjennomføringsevne er avgjørende for å kunne styrke fellesansvaret i vår velferdsbyggingsprosjekt. Mangelen på en helhetlig frivillighetspolitikk i kommunene bidrar imidlertid til at den ressursen frivilligheten representerer i for stor grad blir tatt for gitt. De gode drivkreftene frivilligheten er i besittelse av, blir ikke i tilstrekkelig grad utløst, fordi de virkemidlene det offentlige har til rådighet ikke er utviklet i dialog med frivilligheten. Det offentlige må dra ut nytten av kraften i en sterk og mangfoldig og ideell frivillig sektor og se på frivilligheten som en sterk og viktig faglig medspillende ressurs, som kan være med på å gjennomføre oppgaver på viktige samfunnsområder. Det fins mange potensielle vinn-vinn faktorer i omdreiningspunktet mellom offentlig og frivillig sektor dersom man hadde samarbeidet på et mer likeverdig grunnlag.

Vi har mange gode eksempler på at frivilligheten kan være gode, stabile samarbeidspartnere for det offentlige. Kurspakken «Tur – og Treningskompis» til NIK og FNF er bare et eksempel på dette. De frivillige organisasjonene trenger imidlertid tydeligere og mer forutsigbare rammebetingelser som stimulerer til utvikling og innovasjon. Denne studien viser at det kan være hensiktsmessig for kommunene og frivilligheten å inngå samarbeidsavtaler om å utvikle et strategisk frivillighetsprogram for kommunene, som kan regulere oppgavesamarbeidet og samhandlingsprosesser mellom det offentlige og det frivillige. For konseptet «Tur - og treningskompis» vil en slik tilnærming kunne bety at de to eierne tilbyr alle kommunene i Nordland intensjonsavtaler som regulerer samarbeidet om kompetanse – og kunnskapsdeling av kursprogrammet. I disse intensjonsavtalene vil en kunne legge inn tydelige kriterier på hvordan rammene rundt støttekontaktvirksomhet skal være. Slik vil kurset kunne vokse frem til å bli en fremtidig sertifiseringsordning for TTK - virksomheten.

For å få til gode TTK-tjenester, er det helt avgjørende at ansvarlige i kommunen sørger for at informasjon om tjenestemottakerens livssituasjon og behov, er bestemmende for omfang av tjenester, og hvordan tjenestene bør organiseres. Kommunen må sørge for grundig utredning av tjenestemottaker ved behandling av første gang søknad om TTK, slik at man kan vurdere hvilken type aktiviteter som må legges til rette for at brukeren skal tjene på det. Den TTK som blir rekruttert må få tilbud om kurs som gir kompetanse i de viktigste elementene i jobben som skal utføres – og i tillegg teste seg selv ut innenfor trygge, praktisk faglige rammer. Kommunen må også gjennomføre jevnlig evalueringer av TTK - relasjonen og evt. revurderinger av brukerens individuelle behov, slik at behov for endringer i tjenestetilbudet fanges opp tidlig. Her må kommunen sørge for at det blir etablert jevnlig rapportering og kommunikasjon mellom TTK, bruker og nettverket rundt brukeren - og de som har ansvar for tjenestene i kommunen. Dette er en betingelse for at oppfølging av TTK, trygg brukerstøtte og vedlikehold av relasjonen mellom TTK og tjenestemottakeren skal kunne opprettholdes. Dette skaper grunnlag for gode dialoger og gjensidige erfaringsutvekslinger mellom de aktørene som skal samhandle under utøvelsen av denne virksomheten.

Flere studier viser at feltet støttekontakt er et felt som gjerne faller igjennom når de store prioriteringsløftene skal gjøres. Systemrevisjoner de siste 10 – 15 årene har vist at det er vanskelig for dette feltet å nå opp i konkurransen om de økonomiske ressursene med andre tyngre fagområder i kommunene. Dette går gjerne først utover etterlevelsen av lovens bestemmelse i forhold til å sikre forsvarlig saksbehandling (Helsetilsynet 2007). En sekundærvirkning av dette vil naturlig være oppfølging av dette arbeidet. Vår studie viser at kommunene som har deltatt, stort sett har kontroll på saksbehandlingen, men at det trengs en viss allokering av ressurser til feltet for å kunne styrke kvaliteten i den totale TTK-virksomheten. De tydeligste manglene finner vi i rekrutteringsarbeidet, i tilbud om kunnskap og kompetanse, veiledning, strukturert både faglig og administrativ oppfølging, samt i den jevnlig evaluende dialog med de involverte aktørene. Et godt første skritt her er det skreddersydde TTK – kurset i regi av NIK og FNF. Et naturlig neste skritt vil være å etablere et dynamisk samskapende nettverk rundt de som har gjennomført kursene, slik at de kan være i et løp hvor de kan ha regelmessig kontakt med de ansvarlige for dette feltet i kommunen. Kommunen gis med dette en god oversikt over TTK-ere, de kan legge til rette for samlinger med kunnskaps – og kompetanseinput og de kan hente inn signaler omkring helheten i utøvelsen av TTK-virksomheten. På disse samlingene kan de også skaffe seg oversikt over de særskilte behovene TTK-ene har innenfor sitt virkeområde. Et slikt enkelt regime vil kunne sikre kvaliteten i feltet uten alt for store kostnader.

Tanken bak dette perspektivet, som stimulerer egenkraftmobilisering («empowerment»), vil kunne være å bygge opp noen merverdivirkninger gjennom å styrke samhandlingen og samskapingen mellom det offentlige, frivillige organisasjoner og enkeltborgere. Ved å mobilisere frivillige organisasjoner og individuelle borgere, kan man også hente ut noen synergier gjennom en styrking av demokratiske prosesser, og ikke bare øke effektiviteten og redusere kostnader i offentlig sektor. Samskaping blir her gjerne forstått som et nettverksbasert samarbeid mellom ulike offentlige og ikke-offentlige aktører. Ideen om aktivt medborgerskap er her sentral, samtidig som frivillighet, frivillige organisasjoner og lokalsamfunn blir tillagt mer oppmerksomhet. I denne sammenhengen inngår både TTK og brukeren som aktører i disse prosessene – og vil kunne fremstå som en måte å skape noen

rammer for unge og unge voksne med funksjonsnedsettelse, slik at de sikres inkludering som deltakere i demokratiske prosesser (Eimhjellen og Loga 2017).

8.4. Sosiale, individuelle og brukerrelaterte faktorer

Nøkkelord:

- Motivasjon, engasjement
- Preferanse - og interessebasert
- Relasjonell tilpasning (ind. + ind.)
- Tid og ressurser

Personer med funksjonsnedsettelse har et stort behov for å være innenfor trygge rammer når de skal drive med fysisk aktivitet. Aktivitet for personer med en funksjonsnedsettelse krever i blant ekstra ressurser for å komme skikkelig i gang. Samtidig vet vi at det er de små, men viktige møtene mellom mennesker som gjerne tenner gnisten i oss alle. Tur- og treningskompisene våre skal legge til rette for en trygg velkomst for brukerne i ukjente aktivitets- og friluftlivsmiljøer, de skal oppmuntre til å prøve nye aktiviteter som gir selvtillit og de skal legge til rette for mestringsglede sammen med sine brukere gjennom fysisk aktivitet og friluftsopplevelser (jfr. TTK – prosjektbeskrivelse 2015). TTK – kurset inngår i en sosial sammenheng mellom flere aktører. Brukeren er i sentrum, med sine foreldre, foresatte og nære familie rundt seg. Der finner de også TTK og de setter dem i forbindelse med miljøer brukeren, oftest basert på interesse, ønsker å være en del av. Her vokser motivasjonen, engasjementet og preferanser frem. Her vil de kunne være inkludert i lystbetonte aktiviteter, som kan være både spennende, attraktive og nyttige for brukerne. Videre handler dette om hvordan de ulike aktørene bygger relasjoner til hverandre. Vår studie viser at det er en vilje blant de kommunene som deltok, til å satse på å implementere og bygge videre på TTK-konseptet også for å styrke det relasjonelle nivå i hele aktørkjeden, fra bruker og hans/hennes nettverk, TTK, ansvarlig saksbehandler og koordineringstjenestene som fins i kommunen. Den viktigste relasjonsfaktoren er imidlertid «en-til-en» relasjonen mellom bruker og TTK. Her må forholdene legges til rette for at de skal kunne samhandle, samvirke og samskape sitt aktivitetsmønster på en slik måte at de har en gjensidig glede av samværet. Det å ha nok tid – og ressurser til å utøve dette samarbeidet betyr mye. Her er både et kortsiktig perspektiv knyttet til de ukentlige møtene, men også et langsiktig perspektiv knyttet til å sikre at TTK-en får best mulige betingelser for å kunne bli en kontinuitetsbærer i sitt samarbeid med brukeren. Det tar tid å bygge relasjoner – og det må samtidig tas høyde for at jo sterkere relasjonene mellom bruker og TTK er, jo viktigere blir det å sikre stabilitet i relasjonen.

9. Konklusjon, anbefalinger – og avsluttende kommentarer

Kommunens, idrettens - og den frivillige sektorens evne til samhandling om fremtidens støttekontaktjenester.

Våre konklusjoner i denne studien er, at kommunene i Nordland har et sterkt behov for **Tur – og Treningskompiskonseptet (TTK** - med vekt på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv) – samt også et evt. **Kultur – og Fritidskompiskonsept (KFK** - med vekt på kulturelle og frivillige aktivitetsformer). Vi anbefaler videre at *støttekontaktbegrepet* byttes ut med *kompisbegrepet* og at kommunene i fremtiden legger kompisorordningen inn under Koordinerende Enhets (KE) oppgaveportefølje. Kompisvirksomheten bør ha en tydelig strategisk forankring i KE, som kommunene er pålagt ved lov å etablere. Innenfor denne rammen vil det være viktig å utvikle klare rutiner for arbeidet. Man bør få på plass en «endør» funksjon, hvor brukere som har behov for TTK kan henvende seg til en instans og være trygg på at han eller hun får den hjelpen loven gir dem rett til. I denne koordinerende enheten, bør brukeren eller brukerens foresatte, få være med på å legge til rette for den fremtidige TTK/KFK - aktiviteten.

Kommunene bør videre ha et aktivt strategisk rekrutteringsfokus knyttet til *kompisvirksomheten* i fremtiden. De bør kontinuerlig rekruttere potensielle TTK - ere eller KFK - ere og la de inngå i et faglig nettverk, som er i beredskap om det skulle oppstå et behov for en denne typen tjeneste. Alle kommuner bør kunne gi tilbud til interesserte TTK/KFK - ere en *sertifisering*, som de kan få ved å gjennomføre et TTK eller KFK kurs. Kjente rekrutteringsmiljøer vil være pensjonister, studenter og personer som er genuint interessert i å skape aktivitet og deltakelse i organiserte former, gjerne knyttet til idrett, friluftsliv og kultur. Etterhvert som de får oppdrag bør de få tilbud om ytterligere faglig oppfølging og veiledning. Disse TTK/KFK-ene bør få tilbud om oppdragskontrakter, som blant annet inneholder avtale om honorar/lønn pr time, evt. små prosentstillinger i kommunen, kompetanseheving og løpende veiledning under oppdrag. Man kan med fordel inngå et strategisk to-partssamarbeid med f.eks. idrettens fellesorganer og friluftslivsorganisasjonene og andre kultur – og fritidsorganisasjoner, for å fordele arbeidsoppgaver i det offentlige og i grenseland mellom offentlig og frivillig sektor. I Nordland var det Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og Friluftsliv som utviklet kompetansekonseptet «Tur – og treningskompis». Dette kurset er nå evaluert og tilbakemeldingene fra de som deltok i studien var meget gode. Dette gir både kurset og oppdragstakerne et kvalitetsmerke, som gjør at de også i fortsettelsen bør kunne være kvalifiserte som fullverdige aktører for fremtidig kompetanseutvikling innenfor dette feltet. Her vil det være fritt frem for alle kommunene i Nordland om å signere avtaler med eierne av modellkurset og gjennom det sikre at dette viktige konseptet vil kunne bli et verktøy under utvikling. Dette vil gi en god «vinn-vinn» effekt for alle de involverte parter. Suksessfaktoren vil videre være hvorvidt eieraktørene kan være med å bidra til at dette modellkurset spres til de øvrige regioner og kommuner i Norge. Det er prosjekteierens klare ambisjon.

Vedlegg 1.

Avtale

om evaluering av prosjektet:

”Tur – og treningskompis” – mer fysisk aktivitet i støttekontaktordningen

Evaluator:

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse

Oppdragsgiver

Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og Friluftsliv Nordland

Oppdraget avtalen omhandler er å evaluere prosjektet ”Tur – og treningskompis” – mer fysisk aktivitet i støttekontaktordningen

Evalueringen skal gi en sammenstilling og vurdering av mål, erfaringer og resultater knyttet til

- Tur – og treningskompiser
- Brukere av tur – og treningskompisordningen
 - Idrettslag og friluftslivsorganisasjoner
- Kommuneansatte med ansvar for støttekontakttjenesten – og ledere i kommunen
 - Prosjektledere

En del av oppdraget er også å komme med anbefalinger om hvordan ordningen kan videreutvikles/tilpasses, spres og evt. implementeres i andre kommuner og fylker i Norge.

Sluttrapport skal være ferdig innen 1. desember 2017¹¹.

GJENNOMFØRINGSPLAN FOR TUR – OG TRENINGSKOMPIS 2016 - 2017

	Målgruppe evaluering	Evalueringsverktøy	Når start - slutt	Ferdigstilt
1.	Tur og treningskompiser	Spørreskjema	15.11.2016 15.03.2017	01.05.2017
2.	Brukere av Tur – og treningskompiser	Semi-strukturerte intervjuer	15.03.2017 15.05.2017	20.06.2017
3.	Idrettslag, Friluftslivsorganisasjoner	Spørreskjema	01.04.2017 01.06.2017	01.08.2017
4.	Kommuneansatte	Spørreskjema og intervjuer	01.06.2017 01.09.2017	10.10.2017
5.	Prosjektledere	Intervjuer (mini-seismograf)	01.09.2017 10.10.2017	01.11.2017
6.	Sluttrapport			1 desember 2017

¹¹ Forsinkelsen skyldes forhold knyttet til pkt. 2 i gjennomføringsplanen. Semistrukturerte intervjuer med brukere av tur og treningskompis lot seg ikke gjennomføre som forutsatt. Viser til rapport pkt. 6.1.6

Vedlegg 2.

Bli Tur – og treningskompis!

Helgekurs på Ørnes 25. Og 26. mars

Lørdag, kl 10.00-17.00

- Kl. 10.00 – 11.15** **Hvorfor Tur- og treningskompis?**
Tur- og treningskompis som en viktig del av støttekontakttjenesten, med info fra kommunens støttekontakttjeneste
- Kl. 11.15 – 11.30** Pause
- Kl. 11.30 - 12.15** **Fysisk aktivitet – en viktig brikke for god helse**
Helsebegrepet, samfunnsutvikling og nasjonale anbefalinger
- Kl. 12.15 – 13.00** **Lunsj** og skifte av klær til praktisk økt
- Kl. 13.00 – 14.15** **Grunnleggende treningslære og kosthold**
Grunnleggende innføring i oppvarming, styrke, bevegelse, utholdenhet og enkel innføring i gode matvaner.
- Kl. 14.15 - 15.15** **Praktisk økt – Betydningen av egen aktivitetserfaring**
Praktiske eksempler på oppvarming, utholdenhet og styrke
Deltakerne stiller i klær tilpasset fysisk aktivitet.
- Kl. 15.15 – 17.00** **Aktivitet utendørs og matlaging på bål**
- **Meløy Turlag presenterer sitt tilbud**

Praktisk økt – *ta med uteklær til å sitte rundt bålet /være litt i aktivitet ute.*
Oppsummering av dagen rundt bålet.

Søndag, kl 10.00-16.00

- Kl. 10.00 - 11.15** **Å være tur- og treningskompis**
Om motivasjon, rollen, problemstillinger og behov for opplæring og veiledning
- Kl. 11.15 - 11.30** Pause og skifte av klær
- Kl. 11.30 - 12.15** **Naturopplevelse og Friluftsliv**
Friluftsliv for mennesker med funksjonsnedsettelse
- Kl. 12.15 - 13.00** Lunsj – *skift til klær tilpasset fysisk aktivitet.*
- Kl. 13.00 - 15.15** **Fysisk aktivitet i praksis**
- **Aktivitet med lokale idrettslag**
- Kl. 15.15 - 16.00** **Signert kontrakt – hva nå?**
Lokale aktivitetsmuligheter,
evaluering og utdeling av kursbevis.

Referanser

Anaby, D., Law, M., Coster, W., Bedell, G., Khetani, M., Avery, L. & Teplicky, R. (2014). *The mediating role of the environment in explaining participation of children and youth with and without disabilities across home, school and community*. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 2014; 95: 908-17

Baklien, B.: «Evalueringforskeren mellom barken og veden». Tidsskrift for samfunnsforskning, 1985, vol. 26, pp. 457-475. 1985A

Bergh, Steinar (2000): *Avlastning, støttekontakt og fritidsassistanse – status, behov og fornyelse*. Sosial- og helsedepartementet.

Bergli, L (2010). *Sluttrapport for STØFRI. Støtte, kontakt og fritidsaktivitet – støttekontaktens rolle*. Valnesfjord Helseportssenter: Rapport nr. 3/2010

Bliksvær, T (1997) *Avlastning og støttekontakt*. Bruk og omfang i kommunene. Nordlandsforskning, Bodø: NF Rapport nr. 20/98

Bliksvær, T og Gjertsen, H (2007). *Kompetanseløft for støttekontaktordningen. Evaluering av videreutdanning i organisering og veiledning av støttekontakter, avlastere og frivillige*. Bodø: Nordlandsforskning – NF Rapport nr. 7/2007.

Eimhjellen, I og Loga, J (2017) - *Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører Samskapning i nye samarbeidsforhold?* Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2017.

Helsedirektoratet (2009). *Handlingsplan for habilitering av barn og unge*.

Helsedirektoratet (2011). *Forskrift om habilitering og rehabilitering*.

Helse – og Omsorgsdepartementet (2008 – 2009) St.meld. nr. 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen Samhandlingsreformen – Rett behandling – på rett sted – til rett tid*.

Helse – og Omsorgsdepartementet (2011).

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).

Helse – og Omsorgsdepartementet (2016) *Opptappingsplan for Habilitering og Rehabilitering (2017 – 2019)*, Særtrykk til Prop 1 S (2016 – 2017)

Helsetilsynet 2007 – *Veileder for landsomfattende tilsyn med avlastnings- og støttekontaktjenester etter sosialtjenesteloven 2007*.

Kissow, A-M. og Klasson, L. (2018) *Deltakelse for barn og unge med nedsatt funksjonsevne med særlig fokus på deltakelse i fysisk aktivitet – en systematisert kunnskapsoversikt*. Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse: Rapport nr. 1 2018.

Kristiansen, K, Midtsundstad, A og Ofstad, D (2018). *Fritid sammen med andre*. Bergen: Fagbokforlaget AS. ISBN: 9788245023190

Kunnskapssenteret. (2011). «*Effekter av fysisk trening hos barn og unge med habiliteringsbehov - Kunnskapssenteret*». Rapport fra Kunnskapssenteret - Systematisk oversikt nr. 20 – 2011. Oslo.

- Løvgren, M (2009). *Unge funksjonshemmede. Selvbylde, sosial tilhørighet og deltakelse i fritidsaktiviteter*. NOVA-rapport, 2009: 9.
- Midtsundstad, A (2018). *Tilrettelegging av fritid – hvor står vi?*
I: Kristiansen, K, Midtsundstad, A og Ofstad, D (2018). *Fritid sammen med andre*. Bergen: Fagbokforlaget AS. ISBN: 9788245023190
- Nenseth, V., Thaulow, H., Vogt, R. D. & Orderud, G. (2010): *Tverrfaglig miljøforskning – en kunnskapsstatus*. CIENS-rapport 2-2010. CIENS forskningscenter for miljø og samfunn.
- Nordholm, J. S (2018) Ny teori og praksis i endring
I: Kristiansen, K, Midtsundstad, A og Ofstad, D (2018). *Fritid sammen med andre*. Bergen: Fagbokforlaget AS. ISBN: 9788245023190
- Nødland, S.I, Bergsgard, N.A, Bjelland, A & Leknes, E (20017). *Kommunenes samhandling med frivillig sektor*. Stavanger: IRIS (International Research Institute of Stavanger). ISBN 978-82-490-0517-8.
- Nyquist, A (2012). *Jeg kan delta*. Barn med funksjonsnedsettelse og deltakelse i fysisk aktivitet – en multimetodestudie i en habiliteringskontekst. Doktoravhandling fra NIH (2012) ISBN nr. 978-82-502-0480-5
- Romøren, T. I. (1995). Reformen for de psykisk utviklingshemmede, i T.I. Romøren (red.): *HVPU-reformen i forskningens lys* (15-32). Oslo: Gyldendal.
- Soldal, K.A og Soldal O (1991) *Bli støttekontakt*, Norsk Fjernundervisning (NFU) Sosialdepartementet 1991.
- Soldal, Kristin Andresen (2004): *Støttekontaktordningen: løser, vedlikeholder eller skaper den problemer?* I: Askheim, Andersen og Eriksen (red.): *Sosiale tjenester for familier som har barn med funksjonsnedsettelse*. Gyldendal Akademisk forlag.
- Soldal, Kristin Andresen (2005). "Gode hjelpere", Artikkel i *Embla* nr. 6/2005
- Solstad, M, Strømsvik, C.L og Bliksvær, T (2015) *Det handler om samhandling*
Kartlegging av kompetanse og tilbud innen habilitering for barn og unge på kommunalt nivå og innen spesialisthelsetjenesten. Nordlandsforskning, Bodø: Arbeidsnotat 1008/2015. ISSN-NR: 0804-1873
- St.meld. nr 40 (2002-2003). "Nedbygging av funksjonshemmede barrierer". Regjeringen Bondevik II
- Sæbu, M (2011) Physical activity and motivation in young adults with a physical disability
A multidimensional study based on a cross-sectional survey and an intervention-study
A dissertation from the Norwegian School of Sport Sciences - 2011
- Tronvoll, IM (1999). Barn, foreldre og de gode hjelperne. En studie av brukermedvirkning mellom familier med funksjonshemmede barn og hjelpere på kommunalt nivå. Trondheim.: Norsk senter for barneforskning.
- Veileder til: *Forskrift nr 1706 av 17. desember 2010 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten*, kapittel 4.
- Wike, S (2015) *Tur – og Treningskompis. Prosjektbeskrivelse*. Bodø: Nordland Idrettskrets og Forum for Natur og Friluftsliv Nordland